

१ ऑक्टोबर ते ३१ डिसेंबर २०२५
अंक - ३ रा

दातार कुलवृत्त

संपादक : कविता कुलकर्णी दातार

आनंदी उत्तरायण

पूनम कर्वे, पुणे (दातारत्रय दातार यांची कन्या सुशीला दातार (आता सुनीता देसाई) यांची कन्या)

सध्या retirement झाल्यावर काय करायचे...हा मोठा सामाजिक प्रश्न होऊ लागला आहे. कारण एवढे व्यस्त वेळापत्रकातून एकदम अंगावर आलेले रिकामपण आपण आजुबाजूला बऱ्याच जणांच्या बाबतीत बघतो. नातेसंबंध, मैत्र, कट्टे, छंद..यांचे बीज आधीपासूनच पेरावे लागते... राहून जाते वेळे अभावी.. मग उरतो तो अंगावर येणारा रिकामा वेळ... पण मी जे तुम्हाला आज सांगणार आहे ते माझ्या आजोबांचे उत्तरायण.. ज्याला मी साक्षीदार आहे.

माझ्या वयाच्या या टप्प्यावर तर मला हे प्रकर्षाने जाणवते आणि अभिमान वाटतो. माझे आजोबा म्हणजे **दातारत्रय दातार** हे महाराष्ट्र सरकार कडे dying master होते. त्याकाळी vernacular म्हणजे ७ वी च्या परीक्षेत महाराष्ट्रात पहिले आले होते. अत्यंत बुद्धिमान. आजोबांना माझी आई धरून सात मुले. सर्व उच्चशिक्षित. माझी आजी खूप सधन कुटुंबातली.. आणि कलाकार. वयाच्या ९० पर्यंत उत्तम विणकाम करणारी.

तर ही गोष्ट साधारण १९७२ सालातील आहे. प्रत्येक उन्हाळ्याच्या सुट्टीत आजोबांनी पुण्याला जायचोच. आजी आजोबा तेव्हा बाळ वाड यांच्याकडे मातीच्या मूर्तिकला शिकायला जायचे. आजोबा तेव्हा सत्तरीत असतील. दोन बसेस बदलून जायचे. दुपारच्या उन्हात... तेव्हा ओला, uber नव्हती. आजोबांनी तेव्हा स्वतःची वास्तु कर्वेनगर ला बांधली होती. अगदी PMT buses पण फार थोड्या यायच्या. कधीच मी दोघांना कंटाळलेले बघितले नाही. खूप श्रीमंती नव्हती आजोबांकडे पण खाऊन, पिऊन सुखी होते. सरकारी नोकरीमुळे भरपूर भारत भ्रमण झाले होते.

आता मी फक्त आजोबांच्या उत्तरायण बदल सांगणार आहे. आजोबांनी दातार कुलवृत्तांत लिहायला घेतला. सलग ४ वर्ष सुट्टीत मी हा सुंदर सोहोळा बघितला आहे. आजोबा जेवून एक बारीकशी डुलकी त्यांच्या आरामखुर्चीत त्यांच्या चंचीतील सुपारी कातरून ती तोंडात टाकून काढायचे. बरोबर २.३० ला उठायचे. एक लाकडी desk होते ते व्यवस्थित लावून ठेवायचे. माझे आजोबा लहान चणीचे होते. मग बरोबर त्यांच्याकडे भर दुपारी ३ वाजता बाना यायचे. बाना म्हणजे **बा. ना. दातार** ... अतिशय गौरेपान. पांढर शुभ्र धोतर, पांढरा सदरा आणि त्यावर काळा कोट. त्यावरची त्याची काळी टोपी... आमच्या घरी येताक्षणी त्यांची कोट आणि टोपी काढून ठेवलेली जागा ठरली होती. लगेचच आजी आतून माठातील गार पाणी आणि सरबत बाहेर दोघांना देई आणि मग बाना आणि आजोबांचा सुरु व्हायचा निरपेक्ष आनंदोत्सव... ज्याची मी साक्षीदार आहे.

बाना सांगायचे की अहो याचे उत्तर आले, त्यांचे फोटो आले... अजून अमक्या ठिकाणाचे दातार कळाले. की आजोबा सांगायचे की परवाच एका स्नेह्यांनी अजून तीन दातार पाठवले आहेत. अमक्या दातारांचे नाव काढून टाका.. त्यांचे निधन झाले आहे. हे मी नकळत बघत असायचे. मग आजोबा म्हणायचे की मी ठाण्याला गेलो मुलाकडे की डॉंबिवली, कल्याण, बदलापूर, अंबरनाथ करून येईन.

तुम्ही कल्पना करा की तेव्हा Mobile, साधे फोन ही नव्हते. Connectivity, whats up, FB, insta काहीही नव्हते. रिक्षा तर नव्हत्याच. बर.. दोघेही खूप श्रीमंत ही नव्हते. की sp. taxi करून जातील. माझ्या आजोबांना तर मी आयुष्यभर भरपूर चालतांनाच बघितले आहे. भारतातली, परदेशातली दातार मंडळी यांनी कशी जमवली असतील ? किती चिकाटी आणि आपल्या कार्याविषयी अढळ निष्ठा.

कुणा दातार कडे हे गेले की प्रत्येक वेळे ला स्वागत खूप हसून झाले असेलच असे नाही. पण याची वाच्यता त्यांनी कधीही केली नाही. काय प्रकारचे माहितीचे संकलन या दोघांनी केले असेल ?? बरोबर ५ वाजता आजी चहा आणि चुरमुरे चा चिवडा द्यायची. यात कधीच बदल झाला नाही. बाना येणार नसले तर कस कळवत असतील ? ?

लोक याला लष्कराच्या भाकऱ्या भाजणे म्हणू शकतात.. कारण सगळीकडे पदर मोडच होती. एखादे जरी नवीन दातार कळले की त्या दोघांच्या चेहऱ्यावर जो काही आनंद दिसायचा की बस.. आनंदाचे डोही आनंद तरंग... आणि मग याच प्रयत्नातून अत्यंत चिकाटीतून एक अविस्मरणीय असा **दातार कुलवृत्तांत** तयार झाला. खुप निरपेक्ष भावनेने अत्यंत चिकाटीने केलेला हा एक अमूल्य असा ठेवा तयार झाला. याहून उत्तरायण अजून समृद्ध असू शकते का ?

संपादकिय...

दातार कुलवृत्तांत आणि कुलमंडळाचा इतिहास

दातार कुलवृत्तांत हा दातार कुटुंबाच्या वंश परंपरेचा आणि सांस्कृतिक वारशाचा अमूल्य ग्रंथ आहे. तो १९७२ पर्यंतच्या उपलब्ध माहितीनुसार १९७४ साली प्रकाशित करण्यात आला. त्या काळातील संपादकांनी स्वतःचा वेळ, श्रम आणि आर्थिक साधनं वापरून विविध गावांना भेट देऊन ही माहिती संकलित केली.

नूतनीकरण

१९७४ नंतरच्या काळात कुलवृत्तांताची नवीन आवृत्ती काढण्याचा प्रयत्न झाला, परंतु तो यशस्वी झाला नाही. २०१६-१७ दरम्यान काही कुलबंधूंनी पुन्हा हा प्रयत्न सुरू केला आणि दातार मंडळींना एकत्र आणण्यासाठी पहिले कुलसंमेलन २०१८ साली पुणे येथे आयोजित करण्यात आले. सुमारे ३८५ कुलबंधू या संमेलनात सहभागी झाले.

दातार कुलमंडळाची स्थापना

संमेलनानंतर विश्वस्त व कार्यकारिणी सदस्यांनी एकत्र येऊन दातार कुलमंडळ न्यास स्थापन केला. संस्थेमध्ये ५ विश्वस्त आणि १० कार्यकारिणी सदस्य कार्यरत आहेत. सर्व सदस्य विविध क्षेत्रात तज्ज्ञ असून संस्था नियमानुसार कार्य करते.

संस्थेचे प्रमुख उद्दिष्ट चित्पावन कुलोत्पन्न आणि देशस्थ गोत्रातील सर्व दातार, आघारकर, आगरकर, वर्तक, सबनीस, फडणीस, दफतरदार, चौकर, तसेच भारद्वाज आणि कपिलस गोत्री कुलकर्णी या उपनावांच्या व्यक्ती आणि

माहेरवाशिणी यांना एकत्र आणणे आहे.

संस्थेच्या इतर उपक्रमांत शिक्षण व वैद्यकीय मदत, कला आणि सांस्कृतिक कार्यक्रम, पर्यावरण जनजागृती, सामाजिक आणि आर्थिक उन्नतीसाठी समित्या स्थापन करून त्या अनुषंगाने प्रयत्न करणे या बाबींचा समावेश आहे. डिजिटल नूतनीकरण आणि माहिती संकलन नवीन पिढ्यांपर्यंत पोहोचण्यासाठी दातार कुलवृत्तांताचे डिजिटल स्वरूपात नूतनीकरण सुरू आहे. १९७४ मध्ये सुमारे पाच हजार व्यक्तींची माहिती होती, ती २०२० पर्यंत बारा ते पंधरा हजार पर्यंत वाढली आहे. प्रत्येक घराने व पिढीची माहिती गोळा केली जात आहे. ही माहिती देणे आणि पाहणे सर्वासाठी विनामूल्य असेल. सर्व व्यक्तिगत माहिती सुरक्षित ठेवली जाईल. या उपक्रमाचा भाग म्हणून DIMS (Datar Information Management System) तयार करण्यात आली आहे. System वापरायला अतिशय सोपी, सुरक्षित आणि सुटसुटीत आहे. अजूनही काही मंडळींनी आपली माहिती यात नोंदली नसेल तर लवकरात लवकर नोंदवा.

संस्थेच्या उपक्रमांसाठी आर्थिक सहाय्य आवश्यक आहे. विश्वस्तांनी सर्व दातार परिवाराला स्थायी किंवा आजीवन सभासदत्व घेण्याचे, कार्यक्रमांत सहभाग घेण्याचे आणि देणगी देण्याचे आवाहन केले आहे. थोडक्यात सांगायचे तर दातार कुलवृत्तांत १९७४ आणि त्याचे नूतनीकरण हे केवळ वंशवृक्ष नव्हे तर एक भावनिक वारसा आहे, जो दातार परिवाराला त्यांच्या मुळांशी जोडतो आणि समाजाच्या सर्वांगीण उन्नतीसाठी प्रेरणा देतो.

- लता रमेश दातार, पुणे -

आरस्पानी रुप तुझे हे ...

कडेकपारी फूलतसे....

अंगोपांगी बिलवर तोडे...

शृंगाराची गरज नसे...

कोमल कलिका आतुरतेने..

स्वप्न उद्याचे पाहतसे...

सुगंध, परिमल शब्दातीत ते

फुलपाखरांना भान नसे

निसर्गाची किमया म्हणू की..

खोट्याची दुनिया ही ?...

वनराणीची रानभूल की

मोहमयी माया ती ?...

सत्य असत्य संध्रम मनीचे..

तूज पाहून कोडे पडतसे...

शब्दच्छल जरी केले तरीही

सौन्दर्याला तोड नसे..

श्रीकृष्ण व आजचा भारत

ऑपरेशन सिंदूर भाग १ पूर्ण होऊन काही आठवडे उलटून जात नाहीत तोच ऑपरेशन सिंदूर भाग २ चे तर्क वितर्क जनमानसात घुमत आहेत. पण एवढे सगळे घडून देखील अजूनही काहीजणांच्या मनात भारताच्या लष्करी सामर्थ्याविषयी अनेक प्रश्न निर्माण होत आहेत आणि दुर्दैवाची गोष्ट म्हणजे हे मनात प्रश्न निर्माण होत असलेले सर्व लोक भारताचाच एक अंश आहेत व भारताच्याच जीवावर आपले कवडीमोल आयुष्य जगत आहेत. यातील काही लोकांची तर या सान्याला तमाशा म्हणण्यापर्यंत मजल गेली आहे. सोबतच्या चित्रात म्हटल्याप्रमाणे, या सर्व लोकांना कदाचित याचे विस्मरण झालेले दिसते की ज्या भगवद्गीतेचा आधार घेऊन आज भारतातील एक समाज वर्ग नव्या भविष्याकडे वाटचाल करू इच्छित आहे, ती भगवद्गीता कुठल्या प्रार्थनास्थळात नव्हे तर घोर व दुर्जेय अशा रणभूमीवर प्रकट झाली आहे. अशा क्षणी त्या शब्दांचा जन्म झाला आहे की कोणत्याही मनुष्याला, याच्या आयुष्यातल्या अत्यंत निर्णायक वेळी, आजीवन दिशा प्रदान करण्याचे सामर्थ्य या शब्दांमध्ये आहे. जेव्हा सर्व प्रकारे दाद मागूनही न्याय मिळत नाही तेव्हा मनुष्य असो वा प्राणी, नाईलाजाने संघर्षाप्रत येऊन पोहोचतात आणि हा सृष्टीचा नियमच आहे. जेव्हा अस्तित्वावरच प्रश्नचिन्ह उभे राहण्याची वेळ येते किंवा अस्तित्वावर घाला घातला जातो तेव्हा उलट प्रतिकार हा होतोच. मग प्राणी व मनुष्य दोघेही या उलट प्रतिकाराच्या स्वभावास अनुसरूनच आचरण करतात. अशा वेळी होणारा प्रतिकार आधीच्या सर्व प्रतिकारांपेक्षा अधिक तीव्र, प्रखर व व्यापक देखील असतो. जसे एखादा जखमी वाघ अत्यंत सावधतेने व प्रचंड उर्जेने त्याला मारण्यास आलेल्यावर घातक प्रहार करतो त्याचप्रमाणे अन्याय होणारी व्यक्ती असो वा समाज वा राष्ट्र.. कधी ना कधी समोरच्यावर तीव्र आघात करण्यास उद्युक्त होतातच. शिवाय या महाविनाशी व प्रचंड प्रतिकारास कारणीभूत असलेला घटनाक्रम सुद्धा खूप आधीपासूनच सुरु झालेला असतो व एखादी ताजी घडून आलेली घटना शेवटची ठिणगी पेटवून देण्याचे कार्य करते. भरगच्च कुरु राजसभेत सर्व महारथींसमोर दुर्योधनाने श्रीकृष्णाचा शांति प्रस्ताव धुडकावून लावला ही त्यावेळी घडलेल्या महासमराची शेवटची ठिणगी होती आणि अगदी तसेच पहलगाम येथे झालेली घटना ही आजच्या काळात पेटलेली शेवटची ठिणगी आहे. पहलगाम घटना ही अशी ठिणगी आहे जी भविष्यात घडणाऱ्या संपूर्ण घडामोडींना प्रभावित करेल.

– ईशान्य (निखिल दातार), इचलकरंजी –

भगवद्गीता ही एखाद्या प्रार्थनास्थळी नव्हे तर रणभूमीवर सांगितली गेली.. हे बरेच जण सतत विसरतात, आणि हीच तर या युगाची दुर्दैवी शोकांतिका आहे.

©ईशान्य..

श्रीकृष्णाच्या संपूर्ण आयुष्याचा मागोवा घेतला तर अनेक महायोध्यांनी श्रीकृष्णास अपमानित करण्याचा एकही प्रयत्न एकही संधी वाया जाऊ दिली नाही. काहीना श्रीकृष्णाच्या मूळ स्वरूपाचे भान व ज्ञान नव्हते, तर काहीना त्याच्या वास्तविक स्वरूपाचे भान व ज्ञान असूनही त्यांनी स्वतःच्या अहंकारास आधीन होऊन श्रीकृष्णाला आव्हान देण्याची मूर्खता केली. परिणाम काय झाला हे आपण सर्व जण जाणतो. अगदी त्याचप्रमाणे आज सुद्धा श्रीकृष्णाच्या जन्मभूमीला, या भारताला पदोपदी अपमानित करण्याचे प्रयत्न चालू आहेत. परंतु जसे कंस, जरासंध आदींना कृष्णबलाचा ठाव नव्हता, त्याचप्रमाणे भारताच्या मुळावर उठलेल्यांना देखील भारताच्या सर्वसमावेशक शक्तीची कल्पना नाही. जसे श्रीकृष्णाची आयुष्यभर 'ग्वाला' अर्थात गुराखी म्हणून अनेकांनी हेटाळणी केली, त्यास उचित सन्मान दिला नाही अगदी तसेच आज विश्वातील काही देश व भारतातील काही विद्रोही या महान भारतवर्षाची हेटाळणी करत आहेत व अपमान करत आहेत. ज्याने केवळ आपल्या जीवनकार्यातून कलियुगातील जीवनप्रवाहाचा आधार वा मानबिंदू स्थापित केला अशा श्रीकृष्णाचा आदर्श घेऊन, त्या मार्गावर भारताने चालण्याची वेळ आज आली आहे. ज्या भूमीवर धर्माचे राज्य (सकारात्मक व सदाचारी विचारधारेचे) स्थापित व्हावे म्हणून प्रथम शांतिवाहकाची व नंतर घोर संग्रामात रणधुरंधर मार्गदर्शकाची भूमिका पार पाडली अगदी तशीच भूमिका आज भारताला वैश्विक स्तरावर एक राष्ट्र म्हणून पार पाडावी लागणार आहे हे निश्चित. कारण तिसरे महायुद्ध झाले तर त्या कुरुक्षेत्रावरील महाभारताप्रमाणेच हे युद्ध देखील भयंकर होणार व त्याच्या झळा सर्वांना चटका देणार हे निश्चित आहे. शिवाय या युद्धात तटस्थ राहणाऱ्यांचे नंतर काहीही

अस्तित्व राहणार नाही आणि म्हणूनच वेळ आलीच तर युद्धात योग्य बाजूच्या वतीने भारताला देखील आपला खुंटा मजबूत गाडावा लागणार आहे आणि संधी मिळताच कुरु सभेतल्या श्रीकृष्णासमान शांतिदूत होऊन, भारताने आपली मूळ वसुधैव कुटुंबकम या सिद्धांताची भूमिका अग्रणी ठेवली तर सारे विश्व भारताच्याच आधीन आहे.

श्रीकृष्णाच्या जन्माकालाच्या सुरवातीचा समय पाहिला तर कंस मामाच्या वधापर्यंत कृष्णाला प्रचंड संघर्ष करावा लागला आहे. जन्माच्या वेळीच कृष्णाला आपल्या आई वडिलांपासून पारखे होऊन गोकुळात जावे लागले. जन्मताच बेड्यात अडकवण्याचा प्रयत्न होऊनही श्रीकृष्णाने वेळोवेळी या बेड्यांना अशा प्रकारे तोडले की येणाऱ्या सर्व पिढ्यांना ते प्रसंग मार्गदर्शन करतील. अगदी त्याचप्रमाणे ही भारतभूमी देखील आपल्या अखंड स्वरूपात स्वतंत्र न होता खंडित रूपात स्वतंत्र झाली. एका अर्थाने भारतभूमीच्या ललाटी देखील पूर्ण स्वातंत्र्यासाठी संघर्ष लिहिला असल्याचे आपण पाहतो आहोत. गोकुळात लोणी चोरून खाणाऱ्या कृष्णाची बलरामाने तक्रार केल्यावर माता यशोदेने त्यास तोंड उघडून दाखवण्यास सांगितले. त्यावेळी अनंत विश्वाचे जसे दर्शन यशोदा मातेस झाले तसेच काहीसे आज भारताचे आहे. भारताच्या अध्यात्मिक स्थिरतेचा व वैचारिक निपुणतेचा मूळ स्रोत अजूनही जगासमोर आलेला नाही. तो जेव्हा येण्यास सुरवात होईल तेव्हा खऱ्या अर्थाने आजच्या आधुनिक भारताचा खरा भाग्योदय होईल. व त्यावेळी भारताकडे पाहणाऱ्या प्रत्येक विदेशी जनांना भारताच्या विराट वैचारिक सामर्थ्याचे दर्शन होईल. आज अनेक परदेशी लोक येथे येऊन मथुरा वृंदावन द्वारकेस भेट देत सनातन भारतीय परंपरेचा व संस्कृतीचा कुतुहलाने अभ्यास करत आहेत. काहींनी इथेच राहत भक्तिमार्ग स्वीकारल्याचे देखील आपल्याला मधून मधून बातमी स्वरूपात कळते. कुरुक्षेत्राच्या रणभूमीवरून थेट व्यवस्थापकीय सूत्रांमध्ये कृष्णनीती आचरणात आणली जात आहे हा बदल खरोखर जाणून घेण्यासारखाच आहे. पूतना राक्षसीचे मर्दन असो, कालिया मर्दन असो वा करंगळीवर गोवर्धन उचलून इंद्राचा गर्व हरणे असो श्रीकृष्णाने सदैव कर्माला महत्व दिले. प्रत्येक परिस्थितीचे महत्व जाणून पावले उचलली. दैनंदिन जीवनात घडणाऱ्या काही एक गोष्टींवरून आत्महत्येचे विचार मनात आणणाऱ्या अथवा टोकाची पावले उचलणाऱ्या आजच्या पोरांना, कृष्णाचा त्याच्या

आयुष्यातील संयम जरूर अंगिकारावा लागेल. संपूर्ण आयुष्यात ज्याला पदोपदी कुणी न कुणी अपमानित केले तरीही संयम ढळू न देता सर्व शत्रूंचे समूळ मात केलेला कृष्णसखा आजच्या व भावी पिढीस नक्की मार्गदर्शक असेल.

भारताच्या वाट्यास देखील १९४७, १९६२ व १९६५ च्या युद्ध व त्यानंतर आलेल्या परिस्थितीने, काही जणांचे डोळे उघडले गेले असावेत. आमचे कुणी बिघडवू शकत नाही या गर्वात चूर झालेल्या तत्कालीन अधिश व्यक्तीना, १९४७ व १९६२ च्या युद्धाचे चटके सामान्य जनतेला व भारताच्या प्रगतीला बसल्याची जाणीव झाली का?? असा प्रश्न आजही मनात पडतो. त्या १५ वर्षांच्या काळात व्यापार उदीम करणाऱ्या पिढीने भारताच्या सार्वभौम प्रगतीची जी गती गमावली आहे त्याचे उत्तरदायित्व कोणाचे हा प्रश्न स्वतःच्या मनास विचारून उत्तर शोधण्याचे कार्य करा, उत्तर नक्की सापडेल व ते कडवट देखील असेल. ज्या देशात कोणे एके काळी अनमोल रत्नांचे भंडार गावोगावी पाहायला मिळायचे, त्या देशात आजच्या घडीला अन्य राष्ट्रांप्रमाणे प्रगल्भ पायाभूत सुविधा न पुरवता येणे ही शोकांतिका आहे. याला कारण पदोपदी पाश्चात्य व विदेशी राज्यांच्या पायावर लोळण घालणाऱ्या नेत्यांना व त्यांच्या चेल्यांना राष्ट्र व समाज निर्माणाचे भान नाही. त्यांना आजच्या घडीला आवश्यक कृष्णनीतीचे महत्व कळणारच नाही. जरासंधाच्या सततच्या आक्रमणास तोंड देत देत त्रस्त झालेल्या आपल्या बांधवांना, एकाच निर्णायक युद्धात विजयश्री मिळवून देऊन कृष्ण थांबला नाही तर त्याने सर्वांनाच द्वारिकेस नेले. एवढे करून न थांबता भविष्यातील आक्रमणास तोंड देण्याच्या तरतुदी करताना द्वारिकेच्या समर्थनार्थ अनेक जनपदांना मित्र करून घेतले. आपल्या राष्ट्राला जर सर्वासमोर सतत दुजाभाव दिला जात असेल किंवा राष्ट्राच्या अस्मितेवर प्रकट व्यासपीठावरून आघात केले जात असतील तर ते कृत्य करणाऱ्या प्रत्येकाला तोडीस तोड उत्तर देणे व आपल्या विचारांशी सहमत असणाऱ्या राष्ट्रांची मोट बांधणे गरजेचे असते. आज भारत ज्या प्रकारे आशिया खंडात आपले स्थान बनवत आहे त्यावरून पौर्वात्य राष्ट्रांची आघाडी बनवण्याची आवश्यकता स्पष्ट दिसून येते व त्यानुसार घडामोडी घडताना देखील आपण पाहतो आहोत. श्रीकृष्णाने त्याच्या आयुष्यात प्रत्येक प्रसंगी कुणाचा ना कुणाचा तरी उद्धार केलेला आहे. कृष्णाने कंस वध करण्यासाठी मथुरेत आल्यावर कुब्जाला नवे जीवन प्रदान केले त्याबद्दल ती जन्मभर कृष्णाची ऋणी राहिली. पण भारताने देखील बांगलाभूमीस स्वतंत्र अस्तित्व दिले तरी त्याचे पांग आज कसे फेडले जात आहे?.. श्रीकृष्णाने कालयवनाचा अंत राजा मुचकुंद यांच्या मदतीने घडवून त्यांना कृष्णलीलेचा भाग बनवले.

भारताने देखील १९७१ च्या संग्रामात रशियाच्या एका मदतीने शत्रूंचे नाविक मनोबल नष्ट केले. महाबली जांबुवंतास नारायण स्वरूपाची ओळख करून दिली अगदी तशीच ओळख सियाचीन चकमकीत शत्रूस करून देण्यात आली. द्यूतसभेत सर्व महारथी गप्प बसून राहिले असता कृष्णाने द्रौपदीच्या सन्मानाचे रक्षण केले, तसेच भारताने श्रीलंकेला आर्थिक संकटातून बाहेर काढले. कुरुक्षेत्रावर गुरु, भगवंत, सखा या तिन्ही स्वरूपात मित्र, शिष्य व भक्त असलेल्या अर्जुनास खंबीर साथ देणे असो किंवा परीक्षिताचा उद्धार करणे असो, दोन्ही प्रसंगी श्रीकृष्णाने स्वबळावर एकहाती बाजू पालटली आहे. एकाकी उभे राहून टिकण्याचा परिपाठ घालून दिलेला आहे. कदाचित या एकाकी टिकून राहण्याचा विसर पडल्यामुळे हे राष्ट्र विश्व पटलावर मागे पडत गेले का? द्वारिकेस संपूर्ण मथुरा नेऊन एक प्रकारे नवीन रचनेची निर्मिती कृष्णाने केली होती. मग भारतास आत्मनिर्भरतेकडे पावले टाकण्यास इतका उशीर का व्हावा?? ज्या ज्या वेळी वैश्विक संकटे आली त्या त्यावेळी भारताने देखील कित्येक राष्ट्रांस आधार दिल्याची उदाहरणे आहेत. युद्धजन्म परिस्थितीत विविध प्रकारची मदत करणे असेल, संयुक्त राष्ट्र संघात वेळोवेळी आश्चर्यजनक पण योग्य भूमिका घेणे असेल, कोव्हीड सारख्या महामारीत लस पुरवठा करणे असेल, व्यापारिक संतुलन साधण्यासाठी अकल्पित करार करणे – खरेदी विक्री करणे, कर निर्धारित करणे असेल किंवा सामरिक स्वयंसिद्धता निर्माण करणे असेल.. या साऱ्यात आज थोडाफार का होईना पण भारताच्या महारथाचा वेग गतिमान झाला असल्याचे नक्की जाणवते.

कंस, कालयवन, जरासंध, शिशुपाल, शकुनी, मुरारी अशा असंख्य क्रूर शासकांचा संहार करताना श्रीकृष्णाने त्यांच्या राज्यातल्या सामान्य नागरिकांना मात्र कोणताही त्रास होणार नाही याची मात्र काळजी घेतली. कंस व त्याच्या दुष्ट सहकाऱ्यांना वैयक्तिक आव्हान देऊन कृष्णाने त्यांचा सहार केला. भारताने देखील शेजारी शत्रूंना थेट आव्हान देऊन मात दिली आहे. कालयवनाचा अंत श्रीकृष्णाने मुचकुंद राजा कडून करवला; भारतानेही बंगभूमी मुक्त करून त्याद्वारे आपली एक बाजू सोडवून घेण्यात अंशतः यश प्राप्त केले आहे. श्रीकृष्णाने जरासंधला भीमाकडून मल्लयुद्धात मारविले व त्याने बंदी केलेल्या १०० राजांना देखील मुक्त करून, जरासंधाच्या मुलालाच राज्य सोपवले. मनात आणले असते तर श्रीकृष्णाला मगध वर एकसंध अंमल स्थापिणे अशक्य नव्हते पण तरीही लोककल्याण हाच मार्ग त्याने निवडला. भारतानेही बांगलादेश निर्मिती नंतर तेथे स्वतः कुरघोडी न करता तिथली सार्वत्रिक प्रगती होवो असाच विचार सदैव केला आहे. राज्य हे व्यक्तीवर करायचे नसते तर व्यक्तीच्या मनावर केले जाते. श्रीकृष्णाने लोकांच्या

मनावर राज्य केले; अन आजही पुरीच्या रथयात्रेमध्ये त्याची झलक आपण पाहतोच आहोत. शिशुपालाचे १०० अपराध पूर्ण होताच त्यास दंड दिला; पण सुदर्शनाच्या आघाताने शिशुपाल वध केला. त्यास पीडा वेदना देऊन नव्हे. भारतानेही ज्या ज्या वेळी शत्रूस दणका दिला आहे त्या त्या वेळी सामान्य नागरिकांना त्रास न देण्याचीच भूमिका निवडली आहे. शकुनीच्या दुष्ट व कुटील कारनाम्यांचा दंड श्रीकृष्णाने गांधार प्रदेशाला दिला नाही. उलट शकुनीच्या प्रत्येक चालीस प्रतिचाल खेळून एक नवा बोध घालून दिला आहे. काही वेळेस रेघ पुसता येत नाही तर त्याशेजारी मोठी रेघ मारून आधीची रेघ छोटी करावी लागते यांचे ज्वलंत उदाहरण म्हणजे श्रीकृष्णाची कुटनीती होय. मुरा दैत्याचा व नरकासुराचा वध करून कामरूप मध्ये धर्म व्यवस्था लाऊन दिली एवढेच नव्हे तर मुराच्या मुलीला घटोत्कच सारखा वर शोधून पांडवांच्या हातून होणार्या धर्म कार्यात एक आधार जोडला. भारतानेही पूर्वाचलच्या जटील प्रश्नाकडे आता गंभीरतेने पाहण्यास सुरवात केली आहे. हे पूर्वाचल जे सूर्याचे भारतातले पहिले उदय स्थान म्हणून ओळखले जाते, त्या पूर्वाचल मध्ये भारताच्या उज्वल भविष्याचा सूर्योदय करण्याचेही सामर्थ्य अजूनही आहे हे आपण लक्षात घेतले पाहिजे. पूर्वाचल हा भारताचा डावा हात अर्थात एक बलशाली भुजाच आहे.

आज भारत ज्या टप्प्यावर येऊन पोहोचला आहे तो टप्पा नजरेसमोर आणला तर कुरु राजसभेचे ते चित्र देखील नजरेसमोर आणावे लागेल. जिथे श्रीकृष्ण शांतिदूत म्हणून गेला होता, त्या कुरुसभेत जेव्हा श्रीकृष्णाला बंदी बनवण्याचा व्यर्थ प्रयत्न मूर्ख दुर्योधनाने केला त्यावेळी तिथे श्रीकृष्णाने आपल्या प्रचंड सामर्थ्याचा प्रत्यय सर्वांना दिला होता. तरीही त्याचे म्हणणे धृतराष्ट्र व कौरवांनी स्वीकारले नाही व महाविनाश झाला. भारतानेही आपल्या सामर्थ्याचा प्रत्यय अमेरिका व संयुक्त राष्ट्रबलापुढे न झुकता आप्तिक, अवकाश व रक्षाप्रणाली तंत्रज्ञान विकसित करून वेळोवेळी दिला आहे. शांतिदूत म्हणून आल्यावर विदुर गृही विश्रामास व भोजनास थांबण्याचा उद्देश कुरु राज्याच्या सामर्थ्याच्या सन्मानार्थच होता. परंतु याचा हवा तसा अर्थ काढून दुर्योधनास भडकवण्याचे कार्य शकुनीने केले. याचा परिणाम म्हणून महात्मा विदुरने स्वतःला महायुद्धापासून विलग केले. कदाचित विदुर नीतीचा प्रत्यय श्रीकृष्णास असल्यानेच त्याने भविष्य सुरक्षित करण्यासाठी हे केले का? ते श्रीकृष्णच जाणे. पण भक्त व वयाने ज्येष्ठ असलेल्या थोर व्यक्तींचा सन्मान कसा करावा हे श्रीकृष्णाने या कुरु राजसभेच्या प्रसंगातून अधोरेखित केले आहे. पांडवानी युद्ध जिंकल्यावर धृतराष्ट्राच्या व गांधारीच्या क्रोधाबाबत श्रीकृष्णानेच पांडवांना अवगत करून दिले होते. अगदी तसेच घरातच लपून बसलेल्या

भेदींच्या कारवायांची अर्थात ०.५ फ्रंट वर चाललेल्या काळ्या कृत्यांची जाण वेळोवेळी राष्ट्रविचारी संघटना, राष्ट्रविचारी दैनिके व राष्ट्रविचारी आजी माजी सेनादलपती करून देत आहेत हे आपण जाणता आहात. एखाद्या राज्याच्या प्रधान वा महामंत्रीच्या घरी अतिथी म्हणून जाणे अर्थात त्या राज्याप्रति व तिथल्या समाजाप्रत सन्मान व्यक्त करणे होय. आणि त्यांच्याकडून सत्कार प्राप्त होणे अर्थात त्या राज्याकडून आपल्या समाजाचा व समाजासाठी केलेल्या कल्याणमयी कार्याचा प्रातिनिधिक स्वरूपात सन्मान होणे होय. भारतात देखील आज पद्म पुरस्काराच्या निमित्ताने जी नररत्ने जगासमोर येत आहेत, तो या भारतीय समाजाचा सन्मान आहे व श्रीकृष्णास अपेक्षित समाजाचे ते प्रारूप आहे असे म्हणण्यास हरकत नसावी. सैन्यबळ वापरण्याचा पर्याय अगदी शेवटचा उपाय म्हणून पाहण्याच्या दृष्टीकोनाची काही लोक चेष्टा करत होते, त्यांना मागील काही महिन्यात सणसणीत उत्तर मिळाले आहे व भविष्यातही मिळणार आहे.

पण हे सारे ज्यांच्यासाठी चाललय ती आजची तरुण पिढी; ज्या पिढीला GenZ म्हणूनही संबोधले जाते ती पिढी, या भारतास व भारताच्या भविष्यास

कोणत्या दृष्टीने पाहते हे महत्वाचे आहे. कारण पाश्चात्य जगातून शाप बनून आलेल्या, क्षणिक भौतिक सुखाच्या गर्तेत अडकत चाललेल्या या आपल्या भविष्याला, अर्थात आजच्या पिढीला या श्रीकृष्ण चरित्रातून नेमक घ्यायचं काय हे मात्र अजूनही नेमकं कळत नाहीये. उच्च शिक्षित होऊन जर त्या शिक्षणाचा फायदा मायभूमीच्या कल्याणासाठी होत नसेल, शिक्षण जेवढ्यास तेवढे घेत व्यापारात स्थानही बळकट करण्याची इच्छा नसेल व शिक्षणाकडे दुर्लक्ष झाल्यास भविष्यात कठोर परिश्रम घेण्याची देखील स्वीकार्यता नसेल.. तर या श्रीकृष्णाच्या ज्ञानमयी, धर्ममयी व कर्ममयी चरित्राकडे बारकाईने पाहण्याची वेळ आली आहे. बदलत्या स्थितीनुसार हळूहळू बदल होतोय, परिवर्तन येतंय व भारतास हवे तसे ते होईल.. पण तोपर्यंत उशीर होऊन भारताच्या वाट्याला आलेली संधी अर्थात हा भारताचा अमृतकाळ हातचा निसटून न जावो हीच कृष्ण चरणी प्रार्थना आहे.

श्रीकृष्णार्पणमस्तु.. उदयोस्तु जगदंब..

Vision Statement for Datar Kul Mandal

– धनंजय दातार, पुणे, अध्यक्ष –

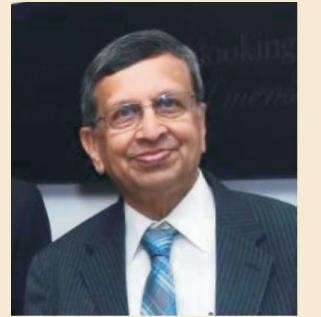
“We, the proud descendants of the Datar lineage, envision a vibrant and inclusive community where tradition meets innovation, and every generation feels connected, celebrated, and inspired. Through storytelling, shared rituals, and creative engagement, Datar Kul Mandal will be a living legacy—preserving our heritage while embracing the future. We commit to fostering unity across borders, nurturing intergenerational bonds, and making our cultural identity accessible, joyful, and enduring for all.

“Datar Kul Mandal foundation is the INSPIRATION derived from DATAR KULVRUTANT published way back in 1974 .. We owe and we respect our fore fathers who were proud of our Community and had the vision to document the same. Datars across the GLOBE have established their name and fame in various fields. Datar KUL Mandal has the responsibility and commitment towards building our community DATAR INFORMATION MANAGEMENT SYSTEM (DIMS) as launched is the step in UNITING and creating a Repository Of DATARS.

The technological advances have offered us a unique opportunity to consistently update and revise our profiles and achievements to ensure continuity and additions of DATARS. Your overwhelming response and participation towards building a DIGITAL DATARKULVRUTANT is appreciated .With this vision Datar KUL Mandal also has a platform E Newsletter

“Why Datar KUL Mandal Newsletter Matters for our Community”

1. Strengthen Connection and Belonging
 - * Keeps members informed about events, milestones, and shared achievements.
 - * Reinforces a sense of identity and unity—especially across generations or geographies.
2. Celebrate Culture and Heritage
 - * Spotlights traditions, proverbs, and notable personalities (like your tributes to Datars).
 - * Offers bilingual storytelling to ensure inclusivity and accessibility.
3. Encourage Participation and Feedback
 - * Invites contributions—stories, photos, trivia, or creative ideas.
 - * Builds a culture of co-creation and iterative engagement, which you thrive on.
4. Showcase Creativity and Humor
 - * Adds color and personality to community updates, making them memorable.
5. Bridge Generations* Offers something for everyone—elders, youth, and newcomers.
 - * Can include interactive elements like quizzes, photo challenges, or plant ID tips.

I, as the Chairman of Datar Kul Mandal express my sincere gratitude towards all in guiding me and helping me to work towards developing the DATAR KUL MANDAL VISION

माझं संचित !

– ओंकार भालचंद्र दातार, म्हसळा, रायगड –

माणसाला पैशात तोलण्याची प्रथा तशी बरीच जुनी आहे. बरेचसे ऐहिक व्यवहार त्याच पैशाच्या जोरावर पार पडत असल्यामुळे त्याला अनन्य साधारण महत्त्व प्राप्त झाले आहे. ज्याच्याकडे चलनी संपत्ती अधिक तो श्रीमंत म्हणून गणला जातो. पण ही संपत्ती चिरकाळ टिकेलच असे नाही. पण याच्या ठीक उलट मी म्हणणे की, ज्याने माणसे जोडली, जपली आणि कमवली तो खरा श्रीमंत! ही श्रीमंती चिरकाल टिकणारी आणि बऱ्याच अर्थी जीवनाला दिशादर्शकही आहे. पण काळाच्या ओघात आपल्या अवास्तव वाढत जाणाऱ्या गरजा पुऱ्या करण्यासाठी लागणाऱ्या पैशाच्या मागे धावता धावता ही श्रीमंती आपण गमावतं तर नाही ह्याकडे कटाक्षाने लक्ष देणे गरजेचे आहे.

आता माणसे जोडायचे म्हणाल तर ती कोणीही असू शकतात. आपले नातेवाईक, आपले मित्र, आपले शेजारी, आपले सहकारी, आणि या व्यतिरिक्त कोणीही! ही अशी माणसे जोडलेली असली की आपण कधी एकटे पडत नाही.

पण ही श्रीमंती सहजासहजी लाभत नाही. त्यासाठी तुम्हाला सदैव तत्पर असणे अत्यंत आवश्यक आहे. आपल्या दैनंदिन व्यापतही वेळात वेळ काढून कोणाला तरी आपली गरज आहे हे ओळखण्यापासून याची सुरवात होते. मग ती गरज लौकिक, अलौकिक, आर्थिक, भावनिक किंवा फक्त निर्व्याज साथ-सोबतीची आहे, हे ओळखून त्या कोणाच्या अडचणी, समस्या, दुःख तर कधी चक्र सुखही समजून घेण्याची कला साधावी लागते. ही सुद्धा एक प्रकारची देवाण घेवाणचं. पण बरेचदा ती भावनिकच अधिक असते. फक्त इथे मोजमाप करू नये. कारण संकट प्रसंगी जसा बुडत्याला काडीचाही आधार वाटतो तशी ती वेळ तेव्हाही महत्वाची! मग अशी ही आम्हाला मंडळी कमवायला आपण शिकलो की ही श्रीमंती उपभोगायला आपण मोकळे!..

ही अशी मायेने जोडलेली माणसेच घरं उभी करतात आणि त्यात घरपणं ओततात. नाहीतर या आलम दुनियेच्या पाठीवर घरासारखे ठोकळे असंख्य सापडतात. पण ज्यांना खरंच घर म्हणावं अशी काहीच....

घरावरून आठवलं,.. मागे एकदा दूरदर्शन वर स्मिता तळवळकर यांची मुलाखत पहाण्यात आली. त्यात मुलाखतकाराने त्यांना प्रश्न विचारला होता की, तुमची घराची व्याख्या काय? आणि त्यावर त्या अत्यंत उत्स्फूर्तपणे म्हणाल्या की, ज्या घरांच्या बाहेर चपलांची रेलचेल अधिक तेच खरं घरं!... व्वा!!!

मग या सुंदर व्याख्येनुसार, मला दातारांच्या गर्भश्रीमंत घरात जन्म मिळाला हे माझे अहो भाग्यच! कारण म्हसळ्याच्या दातारांच्या घराने रिकामपणं

कधीच अनुभवलेले नाही. या घराने – घरची मंडळी, दारची मंडळी, सगेसोयरे, गडीमाणूस, ओळखी, अनोळखी, हितचिंतक, व्यावसायिक, कलाकार, राजकारणी अशा असंख्य ज्ञातींच्या आणि जमातींच्या लोकांना सदैव सामावून घेऊन आसरा दिलेला आहे. घरी गप्पा मारताना असा काही विषय निघायची खोटी, हा..हा.. म्हणता असंख्य नावे, त्या नावांनी ओळखली जाणारी माणसे, नाव लक्ष्यात नाही.. पण चेहरा आठवतोय, एखादी विशेष लकब किंवा सवय आठवते अशा मधळ्याखाली तरळू लागतात!..

आजकाल आपले सख्खे नातेवाईकही ह्यात असून माहीत नसलेली समवयस्क किंवा लहान मंडळी भेटली की मनाला रुखरुख जाणवते की, यांनी कधी पूर्ण कुटुंब अनुभवलेच नाही. पण ह्या बाबतीत मी खूपच सुदैवी की असं एकाकी चौकटीतलं जगणं माझ्या वाट्याला आले नाही. खरंतर म्हसळ्याच्या दातारांच्या घरात जन्मलेल्या कोणाच्याच वाट्याला ते आले नाही. मला माझ्या सगळ्या आत्या, सगळे काका, भाऊ-बहिणी, आजी-आजोबा, मामा-मावश्या सख्खे, चुलत, चुलत-चुलत अश्या एकाच नाळेने जोडले गेलेले बरेच ऋणानुबंध यांची ओळख आहे. त्यातुन शिक्षणाच्या निमित्ताने, नोकरी व्यवसायाच्या निमित्ताने अनेक ठिकाणी राहणे झाले. या विविध ठिकाणी अनेक लोकं सातत्याने भेटले आणि जोडले गेले.

पण याच पूर्ण श्रेय आजी-आजोबा, आई-बाबा आणि दातारांच्या घराला आणि घरातील प्रत्येकाला जात. माणसांची allergy न होऊ देण्याचं बाळकडू मला इथूनच तर मिळालं. या प्रवासात जगाच्या पाठीवर फक्त चांगलीच माणसे भेटली असे नाही. पण त्यांच्यातल चांगल तेच निवडून त्यांना जोडून ठेवण्याचे कसब याच घराने तर शिकवलं. म्हणूनच कदाचित मित्रांच्या, सहकाऱ्यांच्या पार्टीत सहभागी होऊनही निर्व्यसनी रहाणे जमू शकले.

असे हे जोडलेले माहेर आहेच पण त्याच सोबतीला असेच गुणधर्म बाणावलेले आजोळ आणि सासर ही लाभले आहे. अशा अनेक आप्त स्वकीयांचा ऋणानुबंध जुळलेला असताना या नात्यांना सांभाळणारी, माझ्या स्वभावगुणांना पूरक आणि सदैव प्रोत्साहन देणारी सहधर्मचारिणी लाभली आहे आणि आता दातार कूलमंडळाच्या निमित्ताने ऋणानुबंधाच्या त्रिज्या विस्तारत आहेत आणि भविष्यात अजून जास्त विस्तारतील याची मला खात्री आहे.

तुम्हा सर्वांसारखी जीवाभावाची आणि एकाच नाळेने जोडली गेलेली सर्व मंडळी पाठीशी असता जीवनाच्या प्रत्येक वळणावर पाउल सदैव पुढेच पडत राहिल. एकत्र कुटुंबानं दिलेले हे अमूल्य लेणचं माझ खर संचित आहे आणि ते तहहयात अबाधित जपून ठेवण्याचा माझा प्रयत्न असेल!!!

– सई श्रीराम दातार, पेण –

निळ्याशार नभाखाली, अभ्रांची विरळ जाळी
ऊन आल्हाददायक असेल, वारा भरारा वाहत असेल,
पावलांखाली मऊ गवत, आनंदाने डुलत डुलत
आणि त्यावर हलकं दव, सायंवेळ संध्यावर

मंद सुवास रानभर, सूर्य तीस अंशावर,
समोर दिसे एक टेकडी, वाट तिची थोडी वाकडी
हळू हळू चालू लागता, टेकडी सर बघता बघता
आता खाली दिसते गाव, काय असेल त्याचे नाव

मन लागले आहे धावू, पण थोडी विश्रांती घेऊ तो
बघ कोकिळ गातोय गाणं, कुरणावर बागडती हरणं
शेवंतीही फुलली आहे, सूर्याकडे वळुनी पाहे
सूर्यही परतुनी जाऊ लागे, पण पाऊल अडते मागे

चक्र रोजचे तरी वाटते त्याला अस्ताचे भय,
पण नियम पाळायची झाली त्यालाही सवय
निरोपाची भेट म्हणुनी बहु रंगांची करित उधळण
उदासवाणा होऊन परते हिरण्यगर्भ रक्तवर्ण

बेभान होऊन पाहते आहे मावळतीचे आकाश
धीमा होऊ लागलाय पण, सोबतचा संधिप्रकाश
अंधार होऊ लागेल आता, मग दिसणार नाहीत वाटा,
जरी मन मानत नसेल, आता परतणेच योग्य असेल

जाता जाता वाटेवरला, पक्षी विचारी एक मला
एवढे तर सांग आधी, आपली भेट पुन्हा कधी?
हसत हसत मी म्हटले, सारेच नसते आपल्या हातात
अधीर होऊन पहायची केवळ, पुढल्या स्वप्नाची वाट

मॉर्निंग वॉक

– चंद्रशेखर दातार, नागपूर –

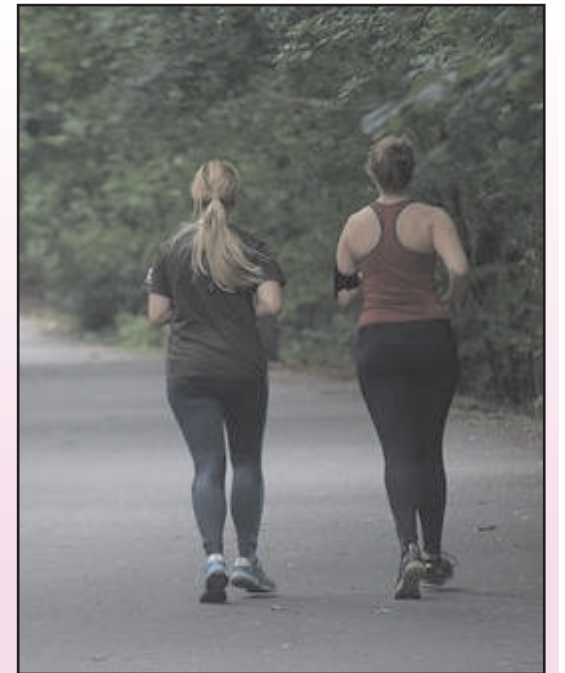
प्रभातफेरी ऊर्फ मॉर्निंग वॉक, साधारणपणे सकाळी अपेक्षित असलेला व्यायाम. पहाटेच्या वेळी प्रदुषण साखरझोपेत असतांना, केल्याने याचा विशेष लाभ होतो असा सार्वकालिक गैरसमज आहे. हा प्रत्येकाच्या सकाळ होण्याच्या वेळेवर अवलंबून. काही सूर्योदयाच्या पहिले संपवणार, तर काही सूर्योदयाबरोबर सुरू करणार. तसं पाहिलं असता व्यायाम ही काही मुद्दाम ओढवुन घ्यायची घटना नाहीच. व्यायाम हा सहज नैसर्गीकपणे घडावा तरच तो अंगाला लागतो, त्याचा त्रास होत नाही. वॉट्सअप वर जो पर्यंत गुड मॉर्निंगचे मेसेज येत असतात तो पर्यंतच्या पायी फिरण्याला मॉर्निंग वॉक असे समजायला हरकत नाही. काही लोक आपले शारिरीक वजन वाढु नये म्हणून तर काही लोक आपले सामाजिक वजन वाढावे या उद्देशाने मॉर्निंग वॉकला जातात. हल्ली किती पावले चाललो याचे नोंद ठेवणारी उपकरणे मिळायला लागल्यापासून, मी रोज दहा हजार पावले चालतो हे अभिमानाने सांगण्याची गोष्ट झाली आहे.

आजकाल 'जब जागो, तब सबेरा' याप्रमाणे जगरहाटी असल्याने आपल्यासाठी इव्हिनिंग वॉक असला तरी चालणाऱ्याचा मॉर्निंग वॉक असु शकतो. आपण मॉर्निंग वॉक ला जातो हे ईतरांना समजेल इतका तरी उशीर परत यायला झालाच पाहिजे. यामुळे वसाहतीतील ईतरांना घरच्यांचे टोमणे ऐकायची संधी मिळते. फिरून येतांना पिशवीतल्या चोरलेल्या फुलांचा दरवळ पसरला तरच मॉर्निंग वॉक हा सुगंधी होतो. "फुलं जर चोरलेली असली तर सुगंध जास्त येतो." येताना जमल्यास एखादे इंग्रजी वर्तमानपत्र बगलेत दाबुन आणावे, असे केल्याने आपण स्वतःच्या पुढारलेपणावर शिक्कामोर्तबच करत असतो. सकाळी थंडीत माकडटोपी घातल्यावर, आपण माणुसच आहोत हे आपल्याला माहित असेल तरी रस्त्यावरचा कुत्रा मात्र माकडटोपीवरून गोंधळण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. त्यामुळे हातात काठी सारखे शस्त्र ठेवावे.

जर फिरणारी मंडळी स्वतःला तरूण समजत असतील तर त्यांनी कानात दोन वायरी घालाव्यात. पण जर फिरणारी मंडळी खरोखर तरूण असतील तर त्यांनी नीलदंत (bluetooth) वापरावेत व मोबाईलवर शक्यतो एखाद्या अगम्य भाषेतील गाणी लावावी, चालता चालता मानेला हिसके घावे आणि डोकं सतत डोलत ठेवावे. मधुनच चेहऱ्यावर अध्यात्मिक

समाधानाचे भाव प्रकटवल्यास, समोरच्याला उगाचच हा कुठल्यातरी घराण्याचा अमर्याद भक्त असल्याचा साक्षात्कार होऊ शकतो. दरम्यान जर कोणाचा फोन आलाच तर उगाचच इंग्रजी मध्ये बोलावे यामुळे इतरांना हा फोन परदेशातुन आला आहे असे वाटण्याची शक्यता असते. एखाद्या बाईची चालण्याची गती कमी झाली किंवा तीचा मॉर्निंग वॉक चा कालावधी वाढला की त्या बाईच्या घरी सुनबाईचे आगमन झाल्याची शक्यता असते.

जर एखादा म्हातारा बर्मुडा व टी शर्ट मध्ये बाहेर दिसला तर याने परदेश दौरा केला आहे असा गैरसमज करून घेता येतो. येतांना एखादी कडुलिंबाची किंवा बाभळीची डहाळी चावत घरी यावे. यामुळे दात स्वच्छ होतात का नाही, माहित नाही पण आपण आयुर्वेदीक जीवन जगतोय अशी जाहिरात मात्र होते. कधी कधी हे सकाळी प्रेशर माऊंट होईपर्यंत फिरत असतात, मात्र शेवटच्या काही चकरा या प्रत्यक्ष युद्धभूमीजवळ होतील याची काळजी घेतात. नियमित मॉर्निंग वॉक करणारे पाच सहा लोक भेटले की मॉर्निंग वॉक हा मॉर्निंग टॉक मध्ये बदलतो. हा वॉकीटॉकी आनंदी होतो. पण हाच मॉर्निंग वॉक जर वैद्यकीय कारणाने करावा लागला तर यामधली मजाच जाते व सर्वात जास्त जागा जिंकुनही विरोधी बाकावर बसल्याचा फील येतो. काही लोक वेळ कमी असल्याचे कारण पुढे करून गाडीने मॉर्निंग वॉक ला जातात. असो. मॉर्निंग वॉक ची मजा प्रत्यक्षच अनुभवायला हवी, मग उद्यापासून करताय ना सुरूमॉर्निंग वॉक.

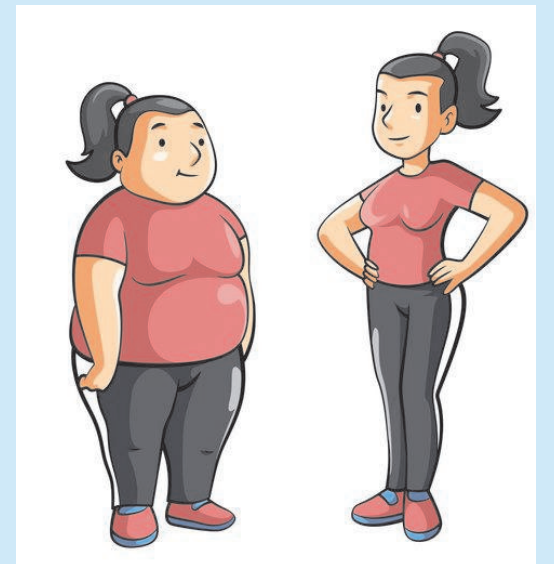
वेटलॉस तमाशा

- कविता कुलकर्णी दातार, पुणे -

(माझ्या जवळच्या मैत्रिणीची वेटलॉस स्टोरी तिच्या संमती ने शब्दबद्ध करत आहे. आशा आहे वाचकांना नक्कीच आवडेल. आपल्या अभिप्रायांच्या प्रतिक्षेत...) मॉलमधल्या त्या रेडिमेड कपड्यांच्या दुकानासमोर माझी पावलं थबकली. हॅंगरला टांगून ठेवलेल्या, बाहेरच्या भागातील शोकेसमध्ये लावून ठेवलेल्या ऊंची कपड्यांची आकर्षक मांडणी मनाला भूळ पाडत होती. शोकेसमधल्या लाल काळ्या रंगाच्या, सुंदर डिझाईन च्या एका वनपीस वर माझी नजर रेंगाळली. 'यात XL साईज असेल का ? आत जाऊन विचारावं का ?' मी विचारात पडले. 'हा रंग मला नक्कीच खुलून दिसेल. पण...' नकळत सुटलेल्या पोटाचं, गेल्या काही वर्षांत किलोकिलोने वाढलेल्या वजनाचं भान आलं. मनातल्या मनात खडू होत मी दुकानात शिरण्याचा विचार रद्द करून पुढे निघाले. खरं तर वाढलेल्या वजनामुळे हल्ली मला जास्त चालल्यावर धाप लागते, उठताना बसताना गुढगे दुखायला लागलेयत. वजन कमी करण्यासाठी बरेच उपाय करून झालेत. दिवेकर डाएट, दीक्षित डाएट, क्रॅश डाएट वगैरे वगैरे. जीम देखील लावून झाले. पण कुठलाही उपाय फारसा फळला नाही. या सगळ्यात माझे वजन कमी होण्याऐवजी माझ्या पर्सचे मात्र वजन बरेच कमी झाले. दिवेकर डाएट मध्ये दोन दोन तासांनी खायला सांगितल्यामुळे आणि दर दोन तासांनी लो कॅलरी खाणं कुठून आणणार ? म्हणून दिसेल ते खाल्ल्याने वजन कमी होण्याऐवजी उलट वाढलेच. त्यात सुचवलेला व्यायाम काहीना काही कारणाने आठवड्यातले पाच दिवस तरी चुकायचा. जे दोन दिवस व्यायाम व्हायचा, त्यातही 'आज दहा मिनिटे केला, उद्या पंधरा मिनिटे करू या.. हळूहळू वाढवूया.' असा विचार करून व्यायाम काही जमायचा नाही. याच्या उलट तऱ्हा दीक्षित डायट ची... दोनच वेळा जेवायचंय मग घरातलं सगळं चांगलं चुंगलं खाणं जसं कचोरी, वडा, पेढा वगैरे वगैरे, जेवणासाठी राखून ठेवायला लागले. त्यामुळे नेहमीपेक्षा जेवण जरा जास्तच व्हायला लागलं. त्याचा व्हायचा तोच परिणाम झाला आणि वजन वाढले. दोन तीन दिवस क्रॅश डायट झाल्यावर भुकेने गलितगात्र झालेल्या माझा थकलेला चेहरा पाहून नवऱ्याने हात जोडले, म्हणाला, 'भले तर एका वेळेस भरपूर जेऊन घे, पण असा सुतकी चेहरा घेऊन फिरू नकोस.'

झालं... पडत्या फळाची आज्ञा मानून त्या दिवशी जवळच्या प्रसिद्ध स्वीट मार्ट मधून रसमलाई आणून मी पोटभर जेवून घेतलं. मैत्रिणीच्या सल्ल्याने मी जवळच्याच एका जीममध्ये चौकशीसाठी गेले. काऊंटर वर बसलेल्या स्मार्ट, गोजिच्या तरुणीने तिचं मार्केटिंग स्किल वापरून, वेगवेगळ्या योजना सांगून फक्त वीस हजार रुपयांत वर्षभराची मेम्बरशीप माझ्या गळ्यात मारली. घरी आल्यावर सासूबाईना सांगितले, आई, रविवार सोडून मी रोज दोन तास जीमला जाणार आहे, शक्यतो सगळी कामं आटपून जाईन. फक्त डबेवाला आला की यांचा डबा त्याला द्यायचा आणि राजूला शाळेच्या बस पर्यंत सोडायचं... तेवढं तुम्हाला पहावं लागेल. जीमला ? कशासाठी ?? नेहमीप्रमाणे चष्यातून रोखून बघत त्यांनी विचारलं. वजन कमी करण्यासाठी.. 'बाहेरच्या खाण्यावर पैसे उधळून आधी वजन वाढवायचं मग जीममध्ये जाऊन वजन कमी करायला पैसे उधळायचे. आम्ही नाही बाई केलीत असली थेरं...' सासूबाई हळू आवाजात स्वतःशीच बोलल्या. पण माझ्या तीक्ष्ण कानांनी ते ऐकलंच. त्यांच्या बोलण्याकडे सोयीस्कर दुर्लक्ष करून, उद्यापासून जीमला जायचंय म्हणून शूज, ट्रॅकसूट वगैरे ची शॉपिंग करायला बाहेर पडले. दोन दिवस जीम मधल्या ट्रेनरने शिकवल्या प्रमाणे व्यायाम करून अंग चांगलेच दुखू लागले. तिसऱ्या दिवशी अजिबात जावसे वाटत नव्हते. पण 'वर्षभराचे पैसे भरलेयत...तर गेलंच पाहिजे' असं मनाला समजावून घरून निघाले. कंटाळा आल्याने व्यायामाकडे अजिबात लक्ष नव्हते. यातच ट्रेडमील वर चालताना अंदाज चुकला आणि कशी कोण जाणे ? मी पाय अडकून वेडीवाकडी पडले. आठवडाभर कम्बर दुखावल्याने अंथरुणावर पडून मी नवरा आणि सासूच्या बोचऱ्या नजरा झेलत होते. 'झाली का हौस पूरी जीम ला जाण्याची ?' असंच जणू काही ती दोघं मला नजरेने विचारत होती. अशा तऱ्हेने जीम अध्याय संपला. त्यांनतर मात्र मी वजन कमी करण्याचे प्रयत्न सोडून दिले आणि 'मी अशीच खात्यापित्या घरची छान दिसते' अशी स्वतः च्या मनाची समजूत करून घेतली. आज मात्र तो सुंदर वनपीस ड्रेस पाहून पुन्हा एकदा माझ्यातल्या वेटलॉस च्या किड्याने उचल खाल्ली आणि कानाशी भुणभुण सुरू केली. यावेळेस मात्र माझे वेटलॉस चे प्रयत्न मी घरच्यांना अजिबात सांगणार नव्हते. घरच्यांसमोर झाला तेवढा वेटलॉस

तमाशा पुरे होता. वेटलॉस वरील सल्ल्यासाठी मी माझ्या जिवलग मैत्रिणीला फोन लावला. तिने तिच्या दोन-तीन मैत्रिणींच्या अनुभवावरून शहरातील एका फिटनेस क्लब चे नाव सुचवले. दुसऱ्याच दिवशी मी त्या फिटनेस क्लब वर जाऊन पोहोचले. तेथील डायटीशियन ने मला कायम फॉलो करता येईल असे डाएट सुचवले. त्याचबरोबर रोज दोन चमचे व्हे प्रोटीन घेण्यास सांगितले. यासोबतच ती डायटीशियन मला जमतील अशा निरनिराळ्या व्यायामांचे व्हिडिओज रोज पाठवणार होती. दुसऱ्याच दिवसापासून मी हा नवा वेटलॉस प्रोग्राम फॉलो करायला सुरुवात केली. ब्रेड, बिस्किट, चहा, कॉफी, गोड आणि चमचमीत पदार्थ हृदयावर दगड ठेवून विसरण्याचा मी प्रयत्न करू लागले. माझी पाककुशल शेजारीण सध्या दर तीनचार दिवसांला माझ्या मुलांसाठी (की नवऱ्या साठी?) चमचमीत, चटकदार पदार्थ पाठवत असते. तिने तरी माझ्याशी असा दुष्टपणा का करावा ? समजत नाही. ते पदार्थ नवऱ्याला मिटक्या मारत खाताना पाहून माझ्या तोंडाला आणि (डोळ्यांना सुद्धा) पाणी सुटते. आता मात्र हळूहळू मला जमतील असे व्यायाम मी करायला लागलेय. माझ्या नव्या वेटलॉस च्या प्रयत्नांना यश येतंय. गेल्या सहा महिन्यांत माझे बरेच म्हणजे जवळपास चार किलो वजन कमी झालंय. हा आनंद मी आज साजरा करण्याचं ठरवलंय..... भरपूर आईस्क्रीम खाऊन....

Before After

त्यक्ती विशेष – माझे साररे...

– लता रमेश दातार, पुणे –

१९७२ साली लग्न होऊन मी कु. लता पुरुषोत्तम सोहोनी ची सौ. लता रमेश दातार बनून गुहागरच्या डॉ. दातारांची सून बनले. सासर, माहेर दोन्ही गुहागरचेच. हे लग्न सासऱ्यांनीच ठरविले होते.

लग्नानंतर नवव्या दिवशी आम्ही दोघं पुण्यात बिऱ्हाडात गेलो तरी बऱ्याच वेळेला कारणे कारणाने गुहागरला जाणे व्हायचे... माझ्या मुलींच्या उन्हाळ्याच्या सुट्टीत महिना दीड महिना सुध्दा वास्तव्य व्हायचे... त्यामुळे सासऱ्यांच्या स्वभावाचे एकेक पैलू कळत गेले... मी त्यांच्याच गांवची असल्यामुळे माझ्याशी ते खूप बोलायचे. मी एक त्यांचा अखंड श्रोता होते...

त्यांचे आईवडील लहानपणीच वारल्यामुळे अनाथाचे जीणे त्यांच्या नशिबी आले होते. तरी ते त्यातून मार्ग काढीत राहिले. त्यांची जिवनगाथा सगळ्यांनाच प्रेरणादायी ठरेल.

माझे सासरे कै. डॉ. परशुराम अनंत दातार... कधी कठोर, कधी मृदु, कुटुंबावर भरभरून प्रेम करणारे... चांगल्या गोष्टींचे कौतुक करणारे होते... ते लहानपणा पासून अनाथ म्हणून वाढले... लहानगा परसु पाच वर्षांचा, नंतरचा भाऊ तीन वर्षांचा, तिसऱ्या मुलाच्या बाळंतपणात आई वारलेली. तान्हे बाळ पण आईच्या पाठोपाठ गेले. पाठचा भाऊ कसल्याशा (बहुधा प्लेगच्या) आजाराने वारला... (त्या काळात हे कसलेसे आजार बऱ्याच जणांना होत असत). पाठोपाठ परसु लहान असतांनाच त्याचे वडिल कसल्याशा आजाराने गेले... संकटे तर बालपणापासूनच पाचवीला पुजलेली होती... आता परसुचा सांभाळ कोण करणार ? मग तळकोकणात परसुची एक निपुत्रिक काकू होती ती त्याला तिच्याकडे सांभाळ करायला घेऊन गेली...

दुदैवाचे आघात संपत नव्हते... त्या काळात देवीच्या रोगाने सगळीकडे थैमान घातले होते... लहानगा परसु त्यातून सुटला नाही. देवीच्या फोडांनी त्या लहानग्याच्या शरीराचा कब्जा घेतला होता. फोडांनी शरीरावरची एकही जागा सोडली नव्हती... काकू आपल्या नशिबाला दोष देऊ लागली... त्याकाळी देवीची लागण म्हणजे जीवनाच्या अंताची खूणच होती... आजूबाजूच्या लोकांनी आणि घरातल्यांनी त्याला घरात ठेऊ नका नाहीतर सगळ्यांना देवीची लागण होईल... असे बजावले... मग चुलत्यांनी एका केळीच्या अखंड पानावर चुलीतली राख चाळणीने चाळून पसरवली... आणि त्यावर त्या लहानग्या अर्ध बेशुद्धावस्थेत असलेल्या लेकराला झोपवले. त्याच्या अंगावर परत राख टाकून त्यावर केळीचे पान गुंडाळले आणि वाडीत चक्रे केळीच्या झाडाखाली ठेवला... कोकणात साप, विंचवाचे प्रमाण खूप असते. परंतु एवीतेवी परसु देवीच्या रोगाने मरणारच होता आणि त्यातून अनाथ होता मग त्याची इतरांनी काळजी कशाला करायची? फक्त निपुत्रीक काकूच्या डोळ्यांच्या धारा अखंडपणे वहात होत्या. त्या लेकरासाठी तिचा जीव कासावीस होत होता. पण तीसुध्दा काय करणार? ती बालविधवा होती आणि त्या घरावर एक प्रकारचे लादलेले ओझे होती.

ते लोकंसुध्दा एका पाठोपाठ एक येणाऱ्या देवी, प्लेग या सारख्या जीवघेण्या आजारांना घाबरून गेले होते. परसु बहुधा देवीच्या रोगाचा बळी ठरला असावा असेच सगळ्यांना वाटले... दोन दिवस बिचारा लहानगा परसु आयुष्याशी झगडत होता. दोन दिवसांनी वाडीत जाऊन काकांनी बघितले तर परसु जिवंत होता... सगळे विस्मयचकित झाले... मग त्याला घरात घेऊन काकूने न्हाणीघरात नेले आणि कडूलिंबाचा पाला उकळवून घेतलेल्या पाण्याने आंघोळ घातली... गरम गरम जेऊ घातले. नंतर परसु झपाट्याने सुधारत गेला. एवढ्या देवी येऊनही अंगावर एकही देवीची खूण नाही, डाग नाही... हा चमत्कार राखेचा की केळीच्या पानाचा? की दोन्हीचा? कोणालाच कळले नाही... दोन दिवसात त्याला ना मुंग्या डसल्या ना साप किंवा विंचवानी दंश केला... देवतारी त्याला कोण मारी... हेच खरे...

होता होता परसु सात वर्षांचा झाला आता त्याला शिक्षण द्यायला पाहिजे

म्हणून चिपळूणला मोठ्या काकांकडे पाठविण्यात आले. त्या काकांच्या दोन बायका वारल्या होत्या.. तरीसुध्दा नात्यातल्या इतर लाल अलवणातल्या विधवा बायकांनी स्वयंपाकघराचा ताबा घेतला आणि घरातील पुरुषांना, मुलांना जेऊखाऊ घातले... (त्याकाळी अशा मागे आलेल्या केशवपन केलेल्या विधवा स्त्रिया घरोघरी असत.) परसुचे सातवी पर्यंत (फायनल पर्यंत) शिक्षण झाल्यावर काकांनी फर्मान काढलं की आता परसुचे शिक्षण बास झाले... गुरांना चरायला न्यायला कोणी नाही. आता तो माझ्या हाताखाली काम करेल. त्याकाळी चिपळूणात लोकं गुरेढोरे बाळगून होते... आणि आजूबाजूला गुरांना चरायला कुरणपण होती हे विशेष... कालाय तस्मै नमः !

काकांच्या घोषणेने परसुचे तर धाबेच दणाणले.. आता काय करायचे? शिक्षणाच्या बघितलेल्या स्वप्नांचे काय? माझे आयुष्य गुरेढोरे वळण्यासाठीच जाणार कां? पण एखाद्या गोष्टीचा ध्यास घेतलेला असेल तर त्यातून परमेश्वर आपल्याला मार्ग काढून देतोच देतो.... परसुच्या वर्गात चिपळूणातील प्रसिध्द साठे वकिलांची मुलगी शिकत होती. तिला आमच्या घरातील सगळे पपीआत्या म्हणत असत... (ही पपीआत्या म्हणजे पुण्यातील वाडियाचे माजी डीन डॉ. दामले यांची पत्नी होती.) पपीने वडिलांना गळ घातली की आमच्या वर्गात परशुराम दातार नांवाचा हुषार मुलगा आहे पण त्याच्या काकांनी त्याला पुढचे शिक्षण द्यायला नकार दिला आहे... तर तुम्ही त्याच्या काकांचे मन वळवा... लाडक्या लेकीच्या हुकुमाला मान देऊन प्रसिध्द साठे वकिल परसुच्या काकांच्या घरी आले.. आपल्या घरी एवढे मोठे साठे वकिलसाहेब आलेले बघूनच काकांना घाम फुटला... वकिलांनी सांगितले की परसुच्या मॅट्रिक पर्यंतच्या शिक्षणाचा खर्च मी उचलीन पण त्याला पुढे शिकू द्या... काकांचा नाईलाज झाला... दबावाखाली कां होईना पण काकांनी आडकाठी घेतली नाही. पुढे परसु मॅट्रिकला चांगल्या मार्कांनी पास झाला...

परसुला तर MBBS डॉक्टर व्हायचे होते... पण त्या शिक्षणाचा खर्च खूप होता. त्याचे काय? काकांच्या घरी दोन वेळा जेवण मिळत होते. मॅट्रिक पर्यंतचा शिक्षणाचा खर्च साठे वकिलांनी उचलला होता. नंतर ईच्छा असूनही MBBS करणे शक्यच नव्हते... म्हणून त्यांनी सातारा आयुर्वेद कॉलेजमध्ये प्रवेश घेतला. प्रश्न होता सातारला जेवणाचे आणि फीचे काय करायचे? तो ही प्रश्न सुटला. वार लावून जेवायचे. (त्याकाळी होतकरु गरीब विद्यार्थ्यांना इतर सधन घरी आठवड्यातून एकदा वार लावून जेवायला मिळत असे. असे सात वार लागले की त्यांच्या एका आठवड्याचा जेवणाचा प्रश्न सुटत असे.) आणि फीचा प्रश्न त्यांच्या जिवलग मित्रांनी सोडवला... चिपळूणचे थत्ते वैद्य आणि गिरगावातील मोरुकाका बर्वे या दोघांनी आपली दरमहा मिळणारी स्कॉलरशिप परशुरामला देऊ केली... दोघांनी संपन्न घरातले असूनही त्यांची दानत केवढी मोठी होती बघा...

परशुरामचे वैद्यकीय शिक्षण चांगल्या मार्कांनी पूर्ण झाले. आता दवाखाना घालायचा तर पैशाची तरतूद पाहिजेच... म्हणून त्यांनी आधी गुहागरला शिक्षकाची नोकरी केली. शिकवण्या केल्या... थोडे पैसे जमवून मग गुहागरलाच छोट्या जागेत दवाखाना सुरु केला... दिवसेंदिवस दवाखान्याचा जम बसत गेला. त्यांचे अचूक रोगनिदान आणि योग्य औषधोपचार यांनी रुग्णांना गुण येत गेला... लहान मुलांचे आजार आणि बाळंतिणी सोडविण्यात ते निष्णात झाले.. पंचक्रोशीतील नावाजलेले डॉक्टर म्हणून त्यांनी नांव कमावले...

पैसे जमल्यावर प्रथम त्यांच्या मित्रांनी त्यांच्या शिक्षणासाठी जो खर्च केला होता, त्यात व्याजाची भर घालून दोघांना प्रॉमिसरी नोट लिहून पाठवून दिल्या.. खरे तर मित्रांनी पडत्या काळात केलेल्या मदतीची कोणतीच तोड होऊ शकली नसती... त्यांचे मित्र त्याहून बहादूर... त्यांनी प्रॉमिसरी नोटा फाडून परत परसुला पोस्टाने पाठवून दिल्या... परत वर सज्जड दम भरला तो वेगळाच...

जेष्ठांना 'अर्थ' पूर्ण मदत

– भरत दातार, पुणे –

एका मोठ्या बांधकाम संस्थेच्या, सध्या येणाऱ्या जाहिराती बघितल्या तर कुटुंबाना योग्य अशा घरापेक्षा, वृद्धांना योग्य अशा गृहसंकुलांच्या जाहिराती जास्त दिसतात. हा अजिबातच विचित्र नाही. काळाची गरज आहे. सध्या घरांमध्ये एकेकटे राहणाऱ्या वृद्धांची सांख्या खुप वाढते आहे.

सर्वच वृद्धांना सोयीच्या गृहसंकुलात जाऊन राहता येत नाही. आपल्या स्वतःच्या घरातच जास्त आरामदायक वाटते. ओळखीचे थोडेतरी लोक आसपास रहात असतात, नेहमीचे असतात. मुले आपापल्या परीने परक्या देशातून, राज्यातून मदत करत असतात. पण तरी दुरावा, एकटेपणा राहतोच.

एकट्या राहणाऱ्या जेष्ठांना त्यांच्याच घरात लागणारी मदत करणे बऱ्याच संस्थांना व्यावहारिक ठरू शकते.

सगळ्यात मोठी मदत म्हणजे जेष्ठ घरात आणि सुरक्षित आहेत ना ते पाहणे. सध्या बऱ्याच घरात सी सी टी व्ही लावतात. जेष्ठांची प्रत्येक हालचाल दुरून, अगदी दुसऱ्या देशातून इंटरनेटवर पाहता येते. पण हा कृत्रिम उपाय झाला. कोणी चालत्याबोलत्या माणसाने नुसते डोकावून जाऊन किंचीत विचारपूस केली तर जेष्ठांना खूप बरे वाटेल. पण सध्या चालताबोलताही खूप धोकादायक असू शकतो.

तो चालताबोलता परका पण खात्रीशीर हवा. एकजण आहे. वाचायला गंमत वाटेल, पण तो आहे...

पोस्टमन.

खुपश्या बदललेल्या परिस्थितीतही टिकून राहिलेली संस्था म्हणजे भारतीय टपाल खाते. कालानुरूप तेही खूप बदल स्वतःमध्ये करत आहेत. आता अगदी घरोघरी जाऊन स्पीडपोस्ट वगैरे घेणे असेही बदल घडत आहेत. टपाल खाते टिकण्याचे एक मोठे कारण आहे, ते म्हणजे लोकांचा भरवसा, विश्वास. डिलीव्हरी बॉईज कडून कधी काही चुकीच्या गोष्टी घडल्याच्या बातम्या वाचल्या आहेत. पण पोस्टमन, कधीच नाही!! आताशा क्वचितच घरी येणाऱ्या पोस्टमननाही कमालीचा आदर मिळतो. पूर्वीतर दुपारच्या उन्हातून सायकलने घरी येणाऱ्या पोस्टमनना पाणी, सरबत, ताकही विचारले जायचे. ते विचारणारेच आता जेष्ठ असल्याने त्यांचा पोस्टमनवरचा विश्वास तिळमात्र ढळणे शक्य नाही. अर्थात पोस्टमनची स्वतःची वागणूक ह्याचा सगळ्यात मोठा वाटा ही विश्वास टिकवून ठेवण्यामागे आहे.

आता पोस्टमन कशाला सगळ्यांच्या घरात डोकावत सुटेल आणि का? तयाला काहीतरी कारण पाहिजे ना. ह्याचे उत्तर म्हणजे टपाल खात्याने सुरु करायची एक नवीन योजना.

टपाल खात्याने जेष्ठांकडून काही ठेव घ्यावी. त्यातून घरी आठवड्याला, महिन्याला, पोस्टमन ने मनी ऑडवर जेष्ठांना नेवून द्यावी. ह्यामुळे ते नजरे आड जाणार नाहीत. टपाल खात्याला हि काही पैसे मिळतील.

जेष्ठांबद्दल काही शंका आली तर पोस्टमन शेजाऱ्यांना, पोलिसांना कळवू शकतो.

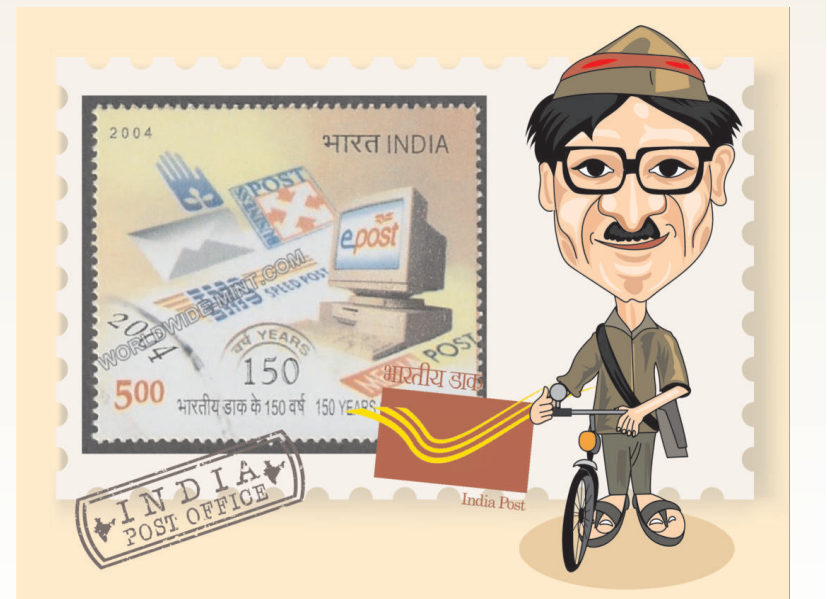
विदेशात राहणारी मुले मोठ्या आनांदाने ह्या योजनेत पैसे गुंतवतील. जेष्ठांची काळजी घेणाऱ्यांची नावे, फोन नंबर पण नोंदवून ठेवण्याची सोय मिळाली तर पोस्टमन त्या नंबर वर कॉलही करू शकेल. जेष्ठांना तसेही किरकोळ खर्चासाठी काही पैसे हाताशी राहिले तर चांगलेच. ते ह्या पोस्टमन कडून खात्रीशीर रित्या मिळत राहतील. दोन शब्द बोलल्याने जेष्ठांनाही आनंद वाटेल.

टपाल खाते, अजून जास्त खर्च करू इच्छिणाऱ्यांसाठी अजून जास्त योजना आणू शकते. जसे जेष्ठांना त्यांच्या वाढदिवसाला फुलांचा गुच्छ, थोडी मिठाई वगैरेही पोस्टमन नेवून देऊ शकतो. अगदी वाराणसीचे टपाल कार्यालय, पुण्यातल्या जेष्ठाला गंगाजल पाठवू शकते. रुद्राक्ष, जपमाळ वगैरे अश्या वस्तूही जेष्ठांना पोहोचविण्याची व्यवस्था केली जाऊ शकते.

सध्या अगदीच काही बरेवाईट झाल्यावर एकेकट्या राहणाऱ्या जेष्ठांबद्दल बातमी उघडकीस येते. पोस्टमन च्या भेटीमुळे निदान असे प्रसंग थोडेतरी टाळू शकू.

मल्टी स्पेशालिटी हॉस्पिटल किंवा वैद्यकीय महाविद्यालये शिकाऊ डॉक्टरांना अशा जेष्ठांच्या घरी ठराविक कालावधीत पाठवून किरकोळ उपचार, चेक अप करू शकतात. ह्या सेवेतून त्यांनाही काही कमाई होईल आणि अनुभव मिळेल.

हिंडू फिरू शकणारे जेष्ठ तर दिवसातले काही तास वेगळे काम करून मन रमवू शकतात. ही श्रमशक्ती कमी खर्चात मिळेल. ह्याचा उपयोग करून आपली अर्थव्यवस्था सुस्साट धावू शकेल. भारतीय कर्मचारी (इंडियन व्हॉलेंटियर्स) ह्या लेखात ह्याबद्दल विस्तृत विवेचन केले आहे.

मला न समजलेली अमेरिका

- विवेक दातार, USA -

जेव्हा मी विचार करायला बसलो, की काय लिहू, तेव्हा मला फक्त मथळा सुचला. मला न समजलेली अमेरिका. आजकाल एखाद्या महिन्याच्या टूरिस्टी अनुभवावर लेख लिहायची प्रथा आहे. पण ३० वर्ष राहूनही मला अमेरिका समजली आहे का? उत्तर सोपं आहे, नाही.

माझ्यासारखे लोक जेव्हा येतात, तेव्हा ते प्रामुख्याने शहरात किंवा उपनगरात राहतात. हा एक मोठा बबल आहे. आपण जेव्हा म्हणतो की हिंदुस्थानामध्ये इंडिया आणि भारत असे दोन देश आहेत. त्याचप्रमाणे अमेरिकेत शहरी आणि ग्रामीण असे दोन देश आहेत. शहरी भाग प्रामुख्याने डेमोक्रेटिक आहे, उरलेला रिपब्लिकन आहे. धर्माचा पगडा भरपूर आहे, विशेषतः ग्रामीण अमेरिकेत. वर्णद्वेष आहेच आहे. त्याच प्रमाणे शहरात खूपच कमी आहे, किंवा जवळ जवळ नाहीच. ग्रामीण भागात भरपूर. अर्थात वर्णद्वेष हा आपल्याला नवीन नाही. स्पष्टच सांगायचं झालं तर वर्णद्वेष, जातीद्वेष वगैरे गोष्टींमध्ये आपण कुठेही कमी नाही!

इथल्या शिक्षण पद्धतीबद्दल थोडं लिहितो.

शिक्षण पद्धतीमध्ये गुण पण आहेत आणि दोष पण आहेत. मुख्य गुण म्हणजे निदान ७ वी किंवा ८ वी पर्यंत तरी विद्यार्थी परीक्षेकरता वेड्यासारखा अभ्यास करत नाहीत. दुसरा गुण म्हणजे तुम्हाला पुन्हा सुरुवात करता येते. एक उदाहरण देतो. माझा एक सीनियर कलीग होता. एकदा कधीतरी आम्ही कंपनीतून संध्याकाळी एक प्रोजेक्ट चांगला झाला म्हणून बिअर बारमध्ये गेलो होतो. तिथे सहज विषय निघाला म्हणून तो म्हणाला, विवेक तुला माझा भूतकाळ माहितीच नाहीये. आता हा माणूस आमचा सॉफ्टवेअर आर्किटेक्ट होता. अतिशय हुशार, केव्हाही मदत करायला तयार. मला वाटलं थापा मारतोय. काय असणार असून असून भूतकाळ? तर हा माणूस शाळेत अत्यंत हुशार. पण ब्रात्य. मग शाळा सोडली. झस च्या वाटेला लागला. काही काळ सॅन फ्रांसिस्को मध्ये हिप्पी लोकांच्यात रस्त्यावर राहिला. मग जवळ झग होते म्हणून तुरुंगात गेला. तिथे त्याला साक्षात्कार झाला की आपलं गणित आणि विज्ञान फारच उत्तम आहे. बाहेर आला, पुन्हा शिकायला लागला आणि आमच्या कंपनीमध्ये प्रमुख सॉफ्टवेअर आर्किटेक्ट झाला. आता हे भारताच्या शिक्षण पद्धतीत शक्य नाही.

परंतु इथे हाय स्कूल मध्ये खूपच जास्त ताण असतो. इतका अभ्यास मी दहावी, बारावी आणि इंजिनीरिंगच्याही कुठल्याही वर्षी केला नसेल. आपल्याकडे ज्याप्रमाणे physics, chemistry हे विषय तीन वर्षे ओळींनी शिकवले जातात तसं न करता एका वर्षी एकाच विषय पूर्ण शिकवतात. उदाहरणार्थ: नववी मध्ये फक्त physics, दहावीत chemistry इत्यादी. पण ही पद्धत चुकीची आहे. हे विषय म्हणजे isolated चेम्बर्स नसून ते एकमेकांशी निगडित आहेत. अतिशय हुशार मुलं हे पचवू शकतात. पण बाकीच्या मुलांना जड जात.

कॉलेज मध्ये पण जास्त फ्लेक्सिबिलिटी असते. अशा प्रकारची फ्लेक्सिबिलिटी IT मध्ये बऱ्याच प्रमाणात आहे. आमच्या ओळखीची एक फॅमिली आहे. त्यांची दोन्हीही मुलं अतिशय हुशार आणि विद्यार्थी, परीक्षार्थी नव्हे. त्यातला

एक बर्कली मध्ये गेला. युनिव्हर्सिटी ऑफ कॅलिफोर्निया, बर्कली. ४ वर्षांचा अभ्याक्रम ३ वर्षात पूर्ण केला. शिवाय उरलेल्या वर्षात MS पूर्ण करून चौथ्या वर्षी PhD चालू केली. आपल्या कुठल्याही संस्थेत हे शक्य नाही. ही प्रोसेस आपल्याकडे आता विचाराधीन आहे.

आता थोडं भौतिक सुविधांबद्दल. ३० वर्षांपूर्वी आम्ही आलो, किंवा आमच्याही आधी जे लोक आले त्यांना भौतिक सुविधांमधला फरक फार मोठ्या प्रमाणावर जाणवला. आता तो इतका उरला नाहीये. आता सांगून खरं वाटणार नाही की आम्ही इथे आलो तेव्हा भारतात फोन मिळण्याकरता वर्षानुवर्षे वाट पहावी लागे. ते नको असेल तर Own Your Telephone या उपक्रमात पैसे भरावे लागत. म्हणजे वर्षाच्या ऐवजी काही महिन्यात (!) फोन मिळे, तो देखील उपकार केल्यासारखा! त्या वातावरणातून आल्यावर इथे अर्थातच फरक जाणवणारच. शिवाय सार्वजनिक शिस्त, हॉर्न न वाजवणे वगैरे तर आहेच. हॉर्न तर कित्येक महिन्यातून एकदा वाजवला जातो. तो ही अगदी जरूर पडली तरच.

कामाच्या पद्धतीत सुद्धा पुष्कळ फरक आहे. आपल्या बॉसला question करणं यात फारसं वावगं मानलं जात नाही. सांगकामेपणा करणारे लोक नाहीत असं नाही, पण कमी. काम झाल्याशी मतलब. ते सर्व चांगलंच आहे. शिवाय भारताला पण कॅपिटलिझम चे फायदे आता कळलेले आहेत. परंतु अति सर्वत्र वर्जयत या न्यायाने अतिरिक्त कॅपिटलिझमचे तोटे पण आहेत. एखाद्या कंपनीवर सरकारचं अगदी नाममात्र नियंत्रण असेल (किंवा नसेलच) तर तोटेपण होतात. ते असे की त्या त्या कंपनीचा CEO फक्त नफा वाढवणे याकडेच लक्ष देतो. मग चार पैसे वाचताहेत तर चला चीनकडे आणि करा तिथे उत्पादन हा विचार होतो. पण त्यावर नियंत्रण नसेल तर १०० टक्के production तिथे जातं. आणि हजारो कंपनीचे हजारो CEO's हाच विचार करतात तेव्हा देशाचं नुकसान होत. short टर्म फायदा होऊ शकतो. पण लॉन्ग टर्म नुकसानच होतं. हा लॉन्ग टर्म विचार CEO करीत नाही, कारण त्याचं जॉब डिस्क्रिप्शन ते नाही. त्यावर सरकारचं थोडं तरी नियंत्रण असेल तर हे होत नाही. मग हजारो कंपन्यांना झककत काही टक्के उत्पादन स्वदेशात करायला लागतं.

मला असं नेहमी वाटत की काम करण्याचं स्वातंत्र्य ही टॅलेंट अमेरिकेत येण्याकरता घडलेली मोठी गोष्ट आहे. एखादी कंपनी बॉस आणि subordinates या पद्धतीने चालवणं ही एक गोष्ट झाली. परंतु लोकांना स्वातंत्र्य देऊन चालवली तर ती जास्त फायदेशीर होते. शिवाय लोकं स्वतःची creativity वापरून नवीन गोष्टी करतात. हे महत्वाचं आहे. केवळ मी बॉस आहे, म्हणून मला सगळं कळतं आणि माझा बॉस हा माझा बॉस आहे म्हणून त्याला माझ्यापेक्षा जास्ती कळतं हा वाईट दृष्टिकोन आहे. लष्कर चालवायला हे ठीक आहे. पण कंपनी चालवायला नाही. एक उदाहरण घेतो. माझ्या टीम मध्ये एक अतिशय गुणवान सॉफ्टवेअर इंजिनिअर होता, जवळ जवळ १५ वर्ष. माझा आणि त्याचा दिवस ५ तासाच्या फरकाने चालू व्हायचा. मी लवकर उठणारा तर हा सुशेगात. पण तरीसुद्धा कामाच्या बाबतीत काहीही प्रॉब्लेम नाही. मी घरी जाताना तो कामावर आहे, की

नाही हा विचार माझ्या डोक्यात नसे आणि माझा बॉस पण याच विचारसरणीचा. भारतात बॉस निघेपर्यंत आपण बसून राहायचं हे कल्चर मला पटत नाही आणि इथे ते मुळीच नाही.

आता ट्रॅक बदलून थोडंसं राजकारणाबद्दल. फक्त दोनच मुख्य पक्ष. डेमोक्रेटिक आणि रिपब्लिकन. डेमोक्रेटिक शहरी भागात आणि रिपब्लिकन ज्याला इंटिरिअर अमेरिका म्हणतात तिथे. त्यातही डेमोक्रेटिक जास्ती प्रागतिक विचाराचे मानले जातात. परंतु रिपब्लिकन लोकांच्या सरकारचं आर्थिक धोरण जास्त चांगलं मानलं जातं. आता भारताचे मित्र कोण हा सहज पडलेला प्रश्न. पण खरं सांगायचं झालं तर कोणीच नाही. जिथे फायदा तो मित्र हा सरळ विचार आहे. अमेरिकेत शस्त्रास्त्रांचे कारखाने आहेत. त्यांना काम आणि नफा पाहिजे. जो शस्त्र विकत घेईल तो मित्र. जो विकत घेत नाही, किंवा दुसरीकडून घेतो तो शत्रू. सरळ आणि साधं लॉजिक आहे. मी मागे म्हणल्याप्रमाणे डेमोक्रेटिक पक्ष प्रागतिक आहे. डेमोक्रेटिक पक्षाने गे आणि लेस्बियन लोकांना बऱ्याच सवलती दिल्या. त्यांना लष्करात दाखल होण्याची परवानगी दिली. कामाच्या ठिकाणी त्यांच्यावर भेदभाव होऊ शकत नाही असे नियम केले.

आता विषय निघाला आहे तर गे आणि लेस्बियन लोकांबद्दल मत प्रदर्शन करायला हरकत नाही. हा तसा वर्ज्य विषय आहे, निदान भारतात तरी. इथेदेखील माझे कित्येक मित्र हा विषय टाळतात. अगदी नवीन नवीन आलो होतो तेव्हा इथे गाला नावाच्या संस्थेचा बोर्ड दिसला. आमच्या वर्गात गाला नावाचा आमचा मित्र होता. त्याच बाजारात बुटांच दुकान होतं. मला वाटलं, अरे वा, गुजराती लोक जगभर पोचले आहेत आणि इथे तर त्यांनी संस्थाच काढली! मग काही दिवसांनी उलगडा झाला, की ही गे अँड लेस्बियन असोसिएशन आहे. त्यानंतर समजलं की ज्यांच्याबरोबर मी कित्येक वर्षे काम केलं होत ते माझे काही कलीग गे किंवा लेस्बियन आहेत. नंतर अजूनही भारतीय मित्र मिळाले, ते गे होते आणि आहेत. उच्च विद्या विभूषित आहेत (आय आय टी मध्ये शिकलेले) आणि सगळ्यात महत्वाची गोष्ट ते आपल्यासारखेच लोक आहेत. मग माझा दृष्टिकोन बदलत गेला. मुळातही घरी वडील एअर फोर्स मधले असल्यामुळे जातीपातीपासून दूरच होतो. कारण सैनिक लढायला पुढे जातो तेव्हा त्याचा सहकारी कुठल्या जातीचा आहे त्याचा तो विचार करीत नाही! आता असं समजलं की एखाद्या व्यक्तीच हे ओरिएंटेशन हे त्याची वैयक्तिक बाब आहे, आणि ती नैसर्गिक आहे. जितक्या सहजतेने आपण एखादा माणूस उंच आहे आणि एखादा बुटका आहे हे स्वीकारतो, किंवा एखादा माणूस डावरा आहे हे स्वीकारतो त्याच सहजतेने हे देखील स्वीकारलं. अर्थात या गोष्टीत एकमत तर सोडाच ५०% सुद्धा पटण्याची शक्यता नाही आणि अर्थात कुणाला हे नाही पटलं तर माझा काहीच आक्षेप नाही. इथेसुद्धा मी बघतो की भारतीयांची दुसरी पिढी या बाबतीत जास्ती सहिष्णू आहे. लष्कर आणि गे लोक ही तर गम्मतच आहे. अलेक्झांडर हा गे होता हे अनेक पुराव्यांवरून ज्ञात आहे. आता तो जर गे असूनही इतके विजय मिळवतो तर गे लोकांना लष्करात प्रवेश का नसावा!

आमच्या लहानपणी एक मासिक यायचं. विचित्र विश्व! मला न समजलेली अमेरिका म्हणजे हेच. विचित्र विश्व.

फार लांबलेला लेख आता संपवतो.

(पान नं. ८ वरून)

त्यामुळे ही त्यांची आगळी वेगळी मैत्री शेवटपर्यंत टिकून होती. अशा तऱ्हेने शैक्षणिक जिवनाच्या प्रत्येक खडतर पाऊलवाटेवर त्यांना एकेक देवदूत भेटत गेला...

डॉ. परशुराम दातार यांनी रात्रीअपरात्री वस्तीत जाऊन बाळंतिणींना जीवनदान दिले... गरीब कुणबी कुठेतरी खोचलेली दोन रुपयांची चुरगळलेली नोट डॉक्टरांची फी म्हणून पुढे करायचे... पण डॉ. परशुराम दातार यांना गरिबीची जाणीव असल्यामुळे तीच नोट परत तिच्या नवऱ्याला देऊन याचे बायकोला दुध आणून पाज... म्हणायचे... त्याकाळी दोन रुपयातसुद्धा एक लिटर दुध येत असे... ते गावातील श्रीमंतांकडून मात्र व्यवस्थित फी वसूल करायचे...

रात्रीअपरात्री डोंगरातून, रानातून बाळंतिणी सोडवायला जावे लागायचे. सरपटणारे प्राणी, वाघ यांची भिती असायची... म्हणून त्यांनी स्वरक्षणासाठी एक गुप्ती बनवून घेतली होती... अजूनही ती गुप्ती आमच्याकडे आहे...

मराठी नाटकात काम करणारे जयंत सावरकर हे त्यांच्या आईवडिलांचे २१ वे अपत्य... त्यांच्या जन्माच्या वेळी बाळंतपणात जयंतची आई अडली... डॉ. दातारांनी बाळ बाळंतिणीची सुखरूप सुटका केली... मूल पायाळू असो, मुलाला नाळेचे वेढे असोत नाहीतर आणखी काही कॉम्प्लीकेशन्स असोत... विना ऑपरेशन्स, विना चाचण्यांनी त्यांनी अनेक जर्णींना जीवदान दिले होते. इतक्या वर्षात कोणतीही केस फेल गेली नाही...

त्यांच्यावर गांवातील मुसलमानांचा विश्वास तर इतका दांडगा होता की जेव्हा डॉक्टरांनी वयोमानानुसार वैद्यकीय व्यवसाय बंद केला होता तरी ते घरी यायचे आणि म्हणायचे, डॉक्टर तुम्ही आमच्या पेशन्टला नुसता हात लावा बाकी काही नको...

वैद्यकीय क्षेत्रात जम बसल्यावर त्यांनी आपल्यापेक्षा पंधरा वर्षांनी लहान असलेल्या आपल्या सारख्याच अनाथ मुलीशी विवाह केला... संसार फुलत होता. दोन मुलगे आणि दोन मुली झाल्या. अजून आर्थिक उन्नती होत गेल्यामुळे भाड्याच्या घरातून स्वतःच्या घरात प्रवेश केला... घर बांधण्यासाठी मंगलोरहून अख्खे गलबत भरून सागवान मागवण्यात आले... तो ही त्या काळात गुहागरमध्ये चर्चेचा विषय बनला होता... खूप सोयींनी बांधलेले आमचे घर बघायला गांवातील लोक येत असत.

इतर गोष्टींबरोबरच ते R.S.S. चे काम करत असत. रत्नागिरी जिल्ह्याचे मुख्य कार्यवाह होते. दोन महिने तुरुंगवास भोगला.

पुढे डॉ. ना सुना आल्या, जावई आले, नाती झाल्या. काही वर्षे सुखासमाधानात गेली. कालांतराने एकेक माणसे पडद्या आड जायला लागली. सासू, सासरे, दीर, दोन्ही नणंदा, त्यांचे पती, माझा नवरा... कष्टाने बांधलेल्या गुहागरच्या घराचे पाच वारस तेवढे शिल्लक राहिले... दोन सुना आणि तीन नाती. माझे सासरे दरवर्षी माझ्याकडून वचन घ्यायचे. मी तुला सून म्हणून गुहागरचीच कां केली? तर माझ्या पश्चात ही प्रॉपर्टी तू प्राणपणाने सांभाळशील आणि तुझ्यामुळे माझा मुलगा येथे गुहागरला रहायला येईल.. आजपर्यंत सासऱ्यांच्या वचनाला मी जागले. सासरे १९८४ साली वारले. त्यांच्या पश्चात ४२ वर्षे मी प्रॉपर्टी सांभाळली. पण पुढे काय? दातारांचा वंशच संपत आला तिथे प्रॉपर्टीचे काय करायचे? सुनांनापण आता पैलतीर दिसायला लागला आहे. माझे वय ७३ तर जावेचे वय ८३. मुली त्यांच्या संसारात रमल्या आहेत. आम्हा दोन्ही सुनांबरोबरच दातार हे आडनाव संपणार आहे.

दातारांची वास्तुही आता दुसऱ्या कुणाची तरी झाली आहे. पण एकच आनंदाची गोष्ट म्हणजे ज्यांनी आमची गुहागरची प्रॉपर्टी विकत घेतली आहे तो म्हणजे पार्थ बावस्कर, सावरकरप्रेमी, टिळकप्रेमी. त्याचे पॉडकास्ट YouTube वर प्रसिध्द आहेत. आमच्या सासऱ्यांचेपण सावरकर आणि टिळक दैवत होते.

हे सगळेच स्विकारणे अवघड आहे पण ईलाज नाही. नियतीने परत त्याच वळणावर आणून सोडले आहे. आम्हाला अनाथ केले आहे.

चोकपसर

- डॉ. स्मिता निखिल दातार, मुंबई -

आमचे झयव्हर काका म्हणजे मुलखाचे वेंधळे. मुलं दुसरी तिसरीत असताना ते आमच्याकडे कामाला आले. दिसायला ठेंगणे, मध्यम बांधा, लेंगा, शर्ट असा वेष आणि साधा, शांत चेहरा . प्रथमदर्शनीच या माणसाला बघितलं की त्याला रागवावसं वाटणारच नाही, असे चेहऱ्यावर भाव. आणि खरच अतिशय भोळे . मूळचे सातान्याचे हे झयव्हर काका, त्यांच्या तरुणवयातच मुंबईत आले. इथे आधी ते ट्रक चालवायचे. त्यानंतर त्यांच्या चुलत्याकडून (म्हणजे नक्की कोण माहीत नाही, कारण अशा अनेक चुलत्यांचा उल्लेख ठायी-ठायी त्यांच्या बोलण्यात असायचा) ते ट्रक चालवायला शिकले. दक्षिण मुंबईत कामाला लागले. आधी ट्रक, मग कुठल्याशा कंपनीत टेम्पो, आणि मग कार असं अनेक वर्ष चालवल्याने मुंबईतले रस्ते, गल्लीबोळ त्यांच्या नजरेला पाठ होते. मात्र विसरभोळे असल्याने गाडीत बसताना आपण कुठे जायचं हे सांगितलेलं असलं तरी ते विसरायचे. बाकी माणूस अगदी साधा, म्हणून माझ्या बाबांनी त्यांचं नाव 'तुकाराम' ठेवलं. त्यांचं खरं नाव? जाऊ दे. नावात काय आहे? आम्ही त्यांना 'तुकाराम दादा'च म्हणायला लागलो.

मुलं तेव्हा लहान असल्यानं मुलांना शाळेतून आणणं, त्यांना फिरायला नेणं, छंदवर्गाला नेणं, हे सगळं ते जबाबदारीने करायचे. साहेबांना कुठल्या दिवशी कुठल्या हॉस्पिटलला जायचं असतं, हेही त्यांना ठाऊक असायचं. कदाचित ते त्यांनी त्यांच्या मेंदूमध्ये प्रोग्राम करून ठेवलं होतं, म्हणून त्यात त्यांची चूक होत नसे. पण इतर काम सांगितलं की गोंधळ ठरलेला. साहेबांना ज्या दिवशी वेगवेगळ्या हॉस्पिटल्समध्ये ऑपरेशन्स, अनेक ठिकाणी कॉन्फरन्स मीटिंग्स असायच्या, अशा वेळी ते सकाळीच जाहीर करायचे 'आज म्या लय बिजी हाय.' तुकाराम दादांनी अशी घोषणा केली की, मला नवऱ्याचं व्यस्त वेळापत्रक कळायचं. मग रोजच्या डब्याबरोबर फळं, सुकामेवा असंही गाडीत ठेवलं जायचं.

आमचे 'तुकाराम दादा' शाळेत चौथीपर्यंत गेलेले. ते जेमतेम सही करायचे. मात्र वाहनांसाठी लावलेले बोर्ड त्यांना बरोबर कळायचे. आमच्या दोन्ही गाड्यांमध्ये ठेवलेल्या गणपतीची पूजा केल्याशिवाय ते गाडीला स्टार्ट मारयचे नाहीत. जेमतेम शिक्षण असलेल्या तुकाराम दादांना गाडीतलं मात्र प्रचंड कळायचं. गाडी पेट्रोल जास्त का खाते, चालवताना रस्त्याला पकडून का चालत नाही, राईटला खेचते की लेफ्टला, यावरून गाडीच्या रोगांचं ते पटकन निदान करायचे.

असे हे तुकाराम दादा फार कष्टातून इथवर आले होते. गाडी चालवताना रंगात आले की ते त्यांच्या लहानपणीच्या गोष्टी सांगत. गरीब, शेतकरी कुटुंबात त्यांचं लहानपण सातान्याच्या जवळच्या खेड्यात, म्हशीच्या शेपट्या वळण्यात गेलं होतं. खायला एक तोंड कमी व्हावं म्हणून मुंबईला जाणाऱ्या ट्रकमध्ये कुणा लांबच्या नातेवाईकाबरोबर त्यांना बसवून दिलं होतं. मग कधी कोणाच्या

झोपड्यात तर कधी कोणाच्या गॅरेजमध्ये राहायचं, तो शिकवेल ते शिकायचं, त्याला मदत करून चार पैसे मिळाले तर मिळाले नाहीतर उपासमार .. असं करत या मुंबई शहरात ते मोठे झाले. आयुष्यात खूप टक्के टोणपे खाऊन ते मेहनती झाले होते. पैसे कमवून मुंबईत स्थिररस्थावर होण्यासाठी त्यांनी फक्त गाडी चालवण्याचं काम न करता, गाडी शिकवण्याची कामं केली, गाडीची डागडुजी शिकून घेतली. सारा दिवस गाड्यांसोबत काढल्याने त्यांना गाड्यांची भाषा कळायला लागली होती. त्यातूनच निर्जिव गाड्यांवर त्यांचं अफाट प्रेम बसलं होतं. भोळे, कामाला तत्पर, सरळ मनाचे तुकाराम दादा कुटुंबाचाच भाग झाले होते.

एकदा तुकाराम दादा सांगत आले की ' म्याडम , मला वाटतया, गाडीचे चोकपसर गेले हायत. लोण्यासारखी चालणारी गाडी आता गडबड करते. साहेबांना धक्के बसतात.' साहेब सतत कामात असल्याने गाडीची दुखणी खुपणी देखील मलाच बघायला लागायची. पण त्या दवशी ते जे काही सांगत होते ते मला कळना. 'चोकपसर.....' हा कुठला पार्ट आहे? मी ही झयव्हींग करत होते. मलाही गाडीचं जुजबी जे ज्ञान होतं. पण चोकपसर? हे काय आहे ? मी तीन-तीन वेळा विचारलं. पण त्यांची गाडी चोकपसरवरच अडली होती. मुळात साहेबांच्या गाडीला असा अघोरी रोग झालाय, यानेच ते अस्वस्थ झाले होते. मी वेळ मारून नेण्यासाठी, बरं बरं गाडी शोरूमला दाखवू एकदा.' असं म्हणून त्यांना टोलवण्याचा प्रयत्न केला. दुसऱ्या दिवशी परत तुकाराम दादा हजर... ' म्याडम, मला गाडी शोरूमच्या म्याकनिकच्या हातात घायला आवडत न्हाई . ते एक करायला गेलं तर दुसऱ्या काम काढतात. म्याच केलं असतं काम... पण हे चोकपसरच काम आहे. चांगलाच म्याकनिक बघायला हवा .

तुकाराम दादा, आपल्या गाड्या नेहमी विल्सनच्या गॅरेजला जातात ना, मग तिथे दाखवा ना एकदा... सकाळच्या दवाखान्याच्या गडबडीच्या वेळी मला त्यांच्या 'चोकपसर' मध्ये डोकं घालायला वेळ नव्हता.

या गाडीचं काम होईपर्यंत, साहेबांसाठी दुसरी गाडी न्या, मी नेईन ती धक्के बसणारी गाडी. ठीक ना? त्यांचा माझ्यापेक्षा साहेबांच्या बडदास्तीत जास्त जीव आहे, हे ठाऊक होत मला. बायका मंडळीना चालते जरा तडजोड, हे न बोलताही ते सांगून जायचे म्हणून माझा हा अधिकचा राग होता.

'हा...पण चोकपसर ड्यामेज झाला, तर गाडी जास्त चालवू न्हाई. लुसकान होतं गाडीचं. तुमी बी चालवू नका. डॅंजर असतं. ग्येला असल चोकपसर तर नवा घ्यायला लागल. 'त्यांची भुणभुण थांबत नव्हती.'

लुसकान ..oh my god ..अच्छा .. नुकसान मला हसू फुटलं.... बरं.... मग साहेबांना सांगा तुमचं काय ते...'

चोकपसर ते विनयाने म्हणाले.

हं , तेच ते... या विषयाला पुरती वैतागल्याने मी बॉल नवऱ्याच्या

कोर्टात टोलवला होता. त्यानंतर आम्ही दोघे कॉन्फरन्ससाठी श्रीलंकेला गेलो. आमचं दोघांचं वैद्यकीय क्षेत्रातील पेपर प्रेझेंटेशन, सत्कार, समव्यवसायकांच्या भेटीगाठी, श्रीलंका दर्शन या गडबडीत वेळ भुरकन उडाला. त्या चार दिवसात मी गाडी, चोकपसर, तुकाराम दादा, सगळं विसरून गेले. येताना आम्ही कोलंबोला एअरपोर्टवर असताना विल्सन गॅरेजवाल्याचा मला फोन आला. 'मॅडम, तुमची होंडा सिटी आलीये. पण तुमचा झ्यव्हर म्हणतोय, त्याला फक्त कन्फर्म करायचंय गाडीला काय झालंय? मला काम करू द्यायचं नाहीये त्याला. काय करू? आता विमान पकडताना हे काय मध्येच? मी वैतागले. नवऱ्याने फोन घेतला. विल्सन, गाडीला झालंय काय? विल्सन म्हणाला, सर, गाडीचे शॉक अब्जोबर गेलेत. तुमच्या झ्यव्हरला बरोबर कळलं होतं. पण त्याला माझे पैसे पटत नाहीत. विल्सनशी आणि तुकाराम दादांशी बोलून नवऱ्याने फोन ठेवला आणि माझ्या डोक्यात लख्ख प्रकाश पडला. 'शॉक अब्जोबर... शॉक = चोक, अब्जोबर = अपसर, चोकपसर...' अरे देवा...मी एअरपोर्टवर खो-खो हसत सुटले. हे होतं होय चोकपसर... शॉक अब्जोबर. नवऱ्याला ही शॉकींग गंमत सांगितली. तोही हसायला लागला आणि म्हणाला, पण तुकाराम दादांचा डायग्नोसिस बरोबर होता हं. आम्ही परत त्यांच्या 'चोकपसर' शब्दाची मजा घ्यायला लागलो.

इतक्यात विमानतळावर घोषणा झाली, 'श्रीलंकेत तमीळ टायगर्सनी काही भागात भीषण हल्ले केले होते. श्रीलंकेत आणीबाणी घोषित करण्यात आली होती.

विमानतळावर घोषणांची आतीषबाजी सुरु झाली. विमानांची उड्डाण स्थगित करण्यात आली होती. आम्ही शॉकड होतो. माझे तर हातपायच गळले. आता इथे किती तास

अडकून पडावं लागेल? विमानतळावर कसं राहणार? भारतातील घर आणि मुलं? मला त्यांच्या परीक्षा, वयस्कर सासू सासरे दिसायला लागले. आमच्यावर हल्ला झाला तर? आमचं काही बरं वाईट झालं तर. आम्हाला देश हा सोडायला त्यांनी मनाई केली तर.. भीतीने मला घेरलं आणि असहाय्य वाटून माझ्या डोक्यातून पाणी यायला लागलं.

इतक्यात कॉन्फरन्सच्या आयोजकांचा नवऱ्याला फोन आला. ते आम्हाला घ्यायला येत होते. आम्हाला सुरक्षितपणे विमानतळाजवळच्या हॉटेलमध्ये ठेवणार होते. अस्थिर परिस्थिती आत शहरात होती. वातावरण निवळलं की आम्हाला इथून लगेच विमान पकडता येणार होतं. ते तिथल्या मंत्र्यांशी आणि अधिकाऱ्यांशीही बोलणार होते. आम्ही भारतात फोन लावला. बातमी घरच्यांनीही टी. व्ही. वर पाहली होती. वयानं लहान असून मुलांनीच मला धीर दिला. 'आई, आम्ही मजेत आहोत, तू का रडतेस?' सासूबाई म्हणाल्या, 'अगं, आयुष्यात असे धक्के बसतात. मन खंबीर ठेव. तुम्हाला काहीही होणार नाही. याल तुम्ही सुखरूप. आम्ही आहोत ना इथे मुलांजवळ.

'अगं, आणीबाणी ही देशातील परिस्थिती नियंत्रणात ठेवण्यासाठी जाहीर केली जाते. वी विल बी सेफ. डोन्ट वरी. कठीण परिस्थितीतही शांत राहण्याचा नवरा तितक्याच शांतपणे म्हणाला. दहा मिनटांपूर्वी खळखळून

हसणारी मी मात्र हा शॉक पचवू शकले नव्हते. शॉक -शॉक अब्जोबर. खरचं, गाडीचं मेकॅनिक्सही माणसासारखच असतं की... माणसाच्या हृदयासारखं गाडीचं इंजिन, माणसाच्या मेंदूसारखा गाडीचा रेडिएटर... संयमाचे ब्रेक्स आणि... आणि चोकपसर... शॉक अब्जोबर. गाडीला बसलेले धक्के पचवणारा शॉक अब्जोबर. गाडीचं नुकसान टाळणारा, तिची संकटं झेलणारा, तिच्यावर होणारे वार आपल्या अंगावर घेणारा धीरोदात्त वीर. मानवी शरीरात असलेलं मन, हा माणसाचा शॉक अब्जोबर. ते जितकं सक्षम, तितके शॉक लागणं कमी. ते जितकं स्थितप्रज्ञ तितकं हातून कमी अधिक आणि चांगलं घडणार हे नक्की.

कठीण परिस्थितीला धीराने तोंड देणे, तेव्हाच शक्य असते, जेव्हा ती परिस्थिती स्वीकारण आणि शांत मनाने त्यातून मार्ग काढणे, आपल्याला जमतं. आयुष्यात शॉक लागणारच नाहीत असं नाही, पण तुम्ही तो पचवण्यासाठी तुमचं मन किती खंबीर केलंय, हे महत्वाचं. आयुष्याच्या गाडीला वेगात पळवायचं असेल तर तुमची मानसिक यंत्रणा मजबूत हवी. त्या वेळी न डगमगता निर्णय घेण्याची तुमच्यात क्षमता हवी. आणि घसरलीच गाडी रूळावरून, तर मन स्थिर ठेवून ती पुन्हा रूळावर आणण्यासाठी मनाला कौशल्य, चिकाटी आणि प्रयत्न शिकवायला हवेत. हे सगळं नीट जमत नसेल तर आयुष्याच्या गाडीला बसलेला धक्का गंभीर अपघाताचं रूप घेतो.

आयुष्याला जायबंदी करू शकतो. रावणाच्या त्या भूमीवर मी रामाचा धीरोदात्तपणा आठवायला लागले. त्याने लंकेवर हल्ला करण्याआधी स्वतः सह सर्व सैन्याच्या तावून सुलारखून घेतलेल्या क्षमता मला आठवल्या. संत रामदास म्हणून गेलेत, 'मना श्रेष्ठ धारिष्ठ्य जीवी धरावे.'

हल्ली हीच तर खरी समस्या आहे. माणसाचं मन कणखर नाही. व्यायाम करून शरीर कमावता येतं, पण मनाचे व्यायाम, त्याचं कणखर असणं, लवचिक असणं, याचं काय? आयुष्यात नाही' हा शब्द ऐकायला लहानपणापासून शिकवलेलं नसेल तर या 'मन' नावाच्या शॉक अब्जोबरचं काम खोळंबलं म्हणून समजा. मग आयुष्य नावाची गाडी लागतेच रस्ता सोडायला. अस झालं तर या गाडीतून प्रवास अशक्य. मनाला नेहमी सकारात्मक ठेवावं. चांगलं घडेल याची ग्वाही मनाला द्यावी. नाहीच झालं मनासारखं तर प्रसंगावर मात करण्याचं शिक्षण मनाला द्यावं.

मी देखील स्वतःला सावरलं. होईल सगळं सुरळीत म्हणून मनाची समजूत घातली. आम्ही दोघं विमानतळावरच्या इतर प्रवाश्यांना धीर द्यायला लागलो, त्यांना मदत करायला लागलो आणि मला तुकाराम दादांचं वाक्य आठवलं, चोकपसर नीट नसतील तर गाडीचं नुकसान होतं. तिचं आयुष्य कमी होतं. एका साध्या माणसानं मला आयुष्यातला एक महत्वाचा धडा शकवला होता. तुकाराम दादा, खरय तुमचं. हे चोकपसर मजबूत हवेत आणि खराब झाले तर ते वेळीच बदलायलाही आणि दुरुस्त करायलाही हवेत, आयुष्यात बसणारे धक्के पचवण्यासाठी.....

गोष्ट आमच्या ट्रॅव्हल बिझनेस ची

- कमोडोर हर्षद दातार, सेवानिवृत्त, पुणे -

माझी आणि माझ्या जीवनसंगीनीची travelling ही Hobby आहे. कमिशनड ऑफिसर म्हणून ३४ वर्षांच्या माझ्या नौदलाच्या कारकिर्दीत आम्ही बदल्यांमुळे देशभर फिरलो आहोत.

आम्ही आमच्या सर्व प्रवासाचे नियोजन स्वतः करत होतो. हे सर्व करताना आम्हाला जे ज्ञान व अनुभव मिळत होते त्याची कधीही जाणीव झाली नाही. त्या ३४ वर्षांच्या प्रदीर्घ काळात आम्हाला कधीच असे वाटले नाही की आमच्याकडे व्यवसायिक प्रतिभा आहे, ट्रॅव्हल बिझनेसची प्रतिभा आहे हे तर मुळीच वाटले नाही.

त्यानंतर २०१७ मध्ये ५६ वर्षांच्या तरुण वयात मला भारतीय नौदलातून निवृत्ती मिळाली. कमोडोर रँक (Brigadier in the Army) ह्या वयात निवृत्त होतात. निवृत्तीनंतर, आम्ही पुण्यात स्थायिक झालो, हे शहर आम्हाला तसे नवीन होते. निवृत्तीनंतर मी दोन वर्षे फक्त चांगला वेळ घालवला. या दोन वर्षांत, आम्ही दोघेही २१ दिवस युरोप, १० दिवस आफ्रिका आणि पुन्हा २८ दिवस रशिया आणि युरोपमध्ये प्रवास केला; पुन्हा एकदा, आम्हीच ह्या प्रवासांचे पूर्ण नियोजन केले होते.

ही दोन वर्षे या प्रवासामधे आणि त्या प्रवासवर्णना बदल ब्लॉगिंग करण्यात शांततेत गेली. तथापि, माझ्या आतील करिअर नौदल अधिकारी, ज्याने खूप सक्रिय जीवन पाहिले होते, त्याला या संथ रूटीन आयुष्याचा कंटाळा आला. माझ्या पत्नीलाही असेच वाटले.

आणि मग आमचा युरेका क्षण आला. २०१९ मध्ये एका संध्याकाळी आम्हा दोघांनाही एक विचार आला की, प्रवासाच्या आमच्या छंदाचे आम्ही व्यवसायात रूपांतर का करू नये? आम्ही प्रवास व्यवसाय का करू नये? आम्हाला फक्त प्रवास व्यवसाय चे स्पेलिंग माहित होते, दुसरे काही नाही. पण शाळा आणि महाविद्यालयीन काळात जोखीम घेणे ही एक सवय बनली होती, जी माझ्या नौदल कारकिर्दीत आणखी जोपासली गेली. ती सवय आता कामी येत होती.

अशा प्रकारे, आमच्या ट्रॅव्हल व्यवसायाचा जन्म झाला आणि त्याला हॅपी स्टेप्स ट्रॅव्हल्स असे नाव देण्यात आले. तुम्हाला हे मनोरंजक वाटत नाही का की आम्हाला पुण्यात कोणीही ओळखत नव्हते, आम्हाला हा व्यवसाय माहित नव्हता आणि आमची परिस्थिती हत्तीचे वर्णन करणारे दोन आंधळे सारखी होती, तरीही आम्ही हा व्यवसाय सुरू करण्याचा निर्णय घेतला?

आता आम्ही जोखीम घेतली होती, आम्हाला हा नवीन व्यवसाय पुढे नेणे आवश्यक होते. पहिली आवश्यकता होती स्वतःसाठी आणि ह्या नवीन व्यवसायासाठी एक भक्कम पाया तयार करणे. ह्या साठी मी एका बिझनेस नेटवर्किंग ग्रुपमध्ये सामील झालो आणि पुण्यातील काही व्यावसायिकांना ओळखू लागलो. हळूहळू आम्ही ट्रॅव्हल एजंट्सच्या समुदायात प्रवेश केला.

आम्हाला खूप शंका होत्या, परंतु या काळात संयम हा आमचा प्रमुख साथीदार होता. लवकरच आमच्या हॅपी स्टेप्स ट्रॅव्हल्सला पहीला ब्रेक मिळाला. नेटवर्किंग ग्रुपच्या एका सदस्याने आमच्यासोबत मध्य प्रदेशाच्या टॅपल सर्किट आणि वाइल्ड लाईफ सर्किट दोन्ही ठिकाणी प्रवास करण्याचा निर्णय घेतला. या चौकशीतून आम्हाला आमच्या स्वतःच्या क्षमतांची पहिली झलक मिळाली. आम्ही ही सहल व्यवस्थीतपणे नियोजन करून सफलता पूर्वक आयोजित केली आणि या सहलीतून आम्हाला आमची पहीली तारीफ, आमचे पहिले उत्पन्न आणि पहिला नफा मिळाला. त्यानंतर आणखी काही लहान-मोठ्या सहली

झाल्या आणि त्यानंतर मार्च २०२० मध्ये कोरोना आला.

कोरोनाचा काळ हा सर्व व्यवसायांसाठी आव्हानात्मक काळ होता, आम्हाला पण झळ बसली. पण जसे ते म्हणतात, This too shall pass, आम्ही ह्या गोष्टीवर पूर्ण विश्वास ठेवून धीर धरून राहिलो. कोरोना अखेर २०२२ मध्ये संपला. २०२३ हे वर्ष शिकण्याचे आणि ज्ञान संग्रह करण्याचे वर्ष होते. प्रवास व्यवसायाच्या बाबतीत आम्हाला फारसा अनुभव नव्हता पण आमच्याकडे भरपूर अनुभवात्मक ज्ञान होते, तरीही औपचारिक प्रशिक्षण नव्हते, म्हणून हा टप्पा महत्त्वाचा होता.

आम्हाला भारतातील माहिती होतीच, परंतु विविध देश आणि ठिकाणांबद्दल शिकणे जरूरी होते ते केले, व्यवसायाबद्दल शिकलो आणि सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे, या व्यवसायातील लोकांबरोबर चांगले संबंध निर्माण केले. नेटवर्किंग संस्थेच्या आमच्या सदस्यत्वामुळे देखील हे साध्य करण्यात मदत झाली. या व्यवसायात आधीच असलेल्या काही लोकांनी आवश्यक माहिती देण्यासाठी त्यांचे ज्ञान खरोखरच आमच्यासाठी उघडले.

२०२४ पासून आमचा व्यवसाय वाढीला लागला. आम्ही कोणतीही जाहिरात केली नाही, फार क्वचितच सोशल मीडियाचा वापर केला, तरीही २०२४ मध्ये आम्ही हनीमून जोडप्यांना, २५ व्या वर्धापन दिनानिमित्त इच्छुक जोडप्यांना, मित्रांचा आणि कुटुंबांचा गट, तरुण मुलींचा गट इत्यादींना वाराणसी, उत्तराखंड, मध्यप्रदेश आणि व्हिएतनाम, श्रीलंका, थायलंड, मलेशिया, बाली (इंडोनेशिया), उझबेकीस्तान, इत्यादी देशांमध्ये पाठवले. २०२४ मध्ये आम्ही सुमारे ६७ लोकांना त्यांच्या आवडी आणि इच्छेनुसार या ठिकाणांचे टूर करण्यास मदत केली कारण आम्ही प्रवाशांच्या गरजेनुसार फक्त कस्टमाइज्ड टूर करतो.

२०२५ वर्षाची सुरुवात आमच्यासाठी चांगली झाली आहे. आम्हाला सातत्याने प्रवासी मिळत आहेत, त्यापैकी काही ग्राहक परत पण आले आमच्या बरोबर यात्रेसाठी. आता आम्ही या व्यवसायात परीपूर्ण झालो आहोत असे वाटते आहे. आतापर्यंत ह्या वर्षात आमच्याकडून सुमारे २५ प्रवासी प्रवास करून आले आहेत. आम्ही जॉर्जिया आणि अझरबैजान ही दोन नवीन destinations देखील सुरू करत आहोत.

या तीन वर्षांत, आम्हाला व्यवसाय समजला आहे, या व्यवसायाची गुंतागुंत शिकलो आहे आणि आमच्या प्रवाशांना मदत करण्यासाठी अनेक देशांमध्ये चांगले मित्र मिळाले आहेत.

आता आपण या अनुभवातून काय शिकलो याचा आढावा घेऊया. येथे आपण शिकलेले धडे दिले आहेत -

जर एखाद्याला व्यवसाय करायचा असेल, तर व्यवसाय सुरू करून त्यात बुडून जावे लागेल.

तुम्हाला अपयशाच्या भीतीपेक्षा यशाची आशा बाळगण्याची मानसिकता बाळगून सुरुवात करावी लागेल (Operate with Hope of Success rather than Fear of Failure).

मारवाडी व्यापारी एक नियम पाळतात. नियम असा आहे की, तुमचा व्यवसाय तीन वर्षे तुमच्या संसाधनांमधून खाईल. चौथ्या वर्षात, तो स्वतः कमवून खाईल (Breakeven) आणि पाचव्या वर्षी, तो तुम्हाला खाऊ घालेल (Profit will start).

एका रात्रीत किंवा पहिल्या एक किंवा दोन वर्षांतही परिणामांची अपेक्षा

करू नका. जोपर्यंत स्थिर Cashflow आहे, जरी लहान असला तरी आणि जोपर्यंत तुम्हाला व्यवसायात सतत तोटा होत नाहीये तोपर्यंत, खंबीर आणि दृढनिश्चयी रहा.

व्यवसाय करता करता शिकता येतो. नेटवर्किंग ही प्रत्येक व्यवसायात महत्त्वाची भूमिका बजावते, नेटवर्किंग शिका.

चुका करायला घाबरू नका, त्या अल्पशा किंमतीत शिकायला मिळतात पण चुका करण्याची सवय लावू नका.

आणि शेवटी, रोख प्रवाह आणि नफ्याचा मागोवा ठेवा. जर गोष्टी अपेक्षेप्रमाणे होत नसतील, तर प्रतिष्ठेचा प्रश्न बनवू नका आणि एखाद्या अश्या जुगाऱ्या प्रमाणे व्यवसायाला चिकटून राहू नका, जो जिंकेल या आशेने जुगार खेळत राहतो. जर तुम्ही तीन वर्षे धीराने ते यशस्वी करण्याचा प्रयत्न केला असेल आणि जर ते यशस्वी झाले नाही तर ते सोडून द्या. तुमच्या आत असलेल्या व्यावसायिकाला त्याच व्यवसायात नवीन Vertical किंवा पूर्णपणे वेगळा व्यवसाय सापडेल.

तरुण दातार उद्योजकांसाठी आमच्या शिफारसी आहेत की तुम्ही स्वतः काहीतरी सुरु करून लोकांना नोकरी देणारे व्हा. तुमच्या निवडलेल्या क्षेत्रात खूप स्पर्धा आहे असे तुम्हाला वाटेल पण लक्षात ठेवा की १४० कोटी लोकांच्या आपल्या देशात प्रत्येकासाठी पुरेसा व्यवसाय आहे.

स्वतः काहीतरी सुरु करा, तुमच्या व्यवसायाला महत्त्व द्या आणि त्यासाठी चांगला वेळ द्या, तुमच्या ग्राहकांना महत्त्व द्या आणि तुमच्या व्यवसायात लवचिक रहा. तुमची प्रामाणिकता तुमच्या व्यवसायाची वाढ आणि भरभराट करण्यास मदत करेल.

लवचिकतेचे उदाहरण द्यायचे झाले तर, आम्ही भारत आणि परदेशात कस्टमाइज्ड ट्रॅव्हलमध्ये विशेषज्ञ आहोत, परंतु जर कोणी आम्हाला कार, बस, हॉटेल बुकिंग किंवा AIR तिकीट देण्यास सांगितले तर आम्ही सामान्य मराठी माणसाच्या शैलीत असे म्हणत नाही की, आम्ही ह्या सेवा देत नाही. आम्ही त्या व्यवसायातील आमच्या भागीदारांद्वारे इच्छित सेवा प्रदान करतो.

आमचा सल्ला – मैदाना बाहेर बसून राहणे किंवा स्विमिंग पूलच्या बाहेर राहून कधीही कोणतेही परिणाम मिळाले नाहीत. मैदानात उतरला तरच तुम्हाला यश मिळेल. स्विमिंग पूलमध्ये उडी मारा, खूप प्रयत्न करा, थोडे पाणी पिऊन टाका आणि लवकरच तुम्ही पोहायला लागाल. थोडक्यात एवढेच, की हिम्मत करा, उठा आणि आपल्या आवडीचे कार्य अथवा स्वप्नातील व्यवसाय सुरु करा.

एकामेका साहाय्य करू, अवघे (दातार) धरू (व्यवसायाचा) सुपंथ. आपले दातार कुळ मंडळ आपली साथ देण्या साठी आहेच.

- जाहीर आवाहन -

‘दातार कुलवृत्त’ च्या पुढील आवृत्तीसाठी, दातार कुलमंडळ सदस्यांनी आपले यश, उपलब्धी, सन्मान, पुरस्कार (शक्य असल्यास छायाचित्रासह) तसेच स्वरचित कथा, कविता, लेख (इंग्रजी किंवा मराठी) ९४२२६०३९८४ या व्हॉट्सअप नंबरवर अथवा newsletter@datarkulmandal.com या ईमेलवर पाठवावे. असे विनम्र आवाहन करण्यात येत आहे.

- संपादक

- जाहीर आवाहन -

कुलमंडळातील ज्या व्यक्तींनी अद्याप मंडळाचे सदस्यत्व घेतले नसेल, त्यांनी ते लवकरात लवकर घ्यावे ही नम्र विनंती. सदस्यत्वा साठीचा फॉर्म पुढील लिंकवर उपलब्ध आहे.

<https://datarkulmandal.com/membership-form/>

- दातार कुलमंडळ

SCAN FOR FORM

These important life lessons
are captured by
Mr. Dhananjay Prabhakar Datar.

- धनंजय प्रभाकर दातार, विशाखापट्टणम -

दातार कुलमंडळाच्या वतीने संपादक कविता कुलकर्णी दातार यांनी हे त्रैमासिक दातार कुलवृत्त (ई न्यूजलेटर) शैलेश प्र. आघारकर यांच्या स्नॅप ग्राफिक्स, ०३, गणपती कृपा, पनवेल येथे तयार करून कुलमंडळाच्या वेबसाईटवर प्रसिद्ध केले आहे. सदरचे वृत्तपत्र हे खाजगी वितरणासाठी आहे. या न्यूज लेटर मध्ये छापलेल्या लेख, कविता, माहिती यांच्याशी संपादक व प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.